

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

(6) [לעיל כו.ג] (3) [עירובין כה.ג] (2) [לעיל כו.ו] (1) [ש"ס] (7) [לקמן יומא פסחים קכ.א.] (8) [יומא עט.ו] (1) [דף כו.ג] (1) [לעיל כו.ג] (1) [ד"ה כה.ג] (2) [יומא ג.ע] (1) [כר: ד"ה טגלג, (3) [ע"י חוס' יומא עט.: ד"ה הא כמנ' יסוב ככן ענ' זאי ומוס' חולק קו. (2) [מאי ללוז] (1) [ה"ה, (1) [וע"י חוס' ברכות מט.: ד"ה איבער] (1) [סוף ה"ה, (2) [וע"ע חוס' פסחים קו: ד"ה מיני].

הגהות הב"ח

(א) ריש"י ד"ה מכאן
וכו' תאכל מצות היה
ויצא:

תורה אור השלם

(א) מִנְעוֹת לֹא יִכְבֵּל
לְחֵקֶן וְחֶסְרוֹן לֹא יִכְבֵּל
לְהַמְנוֹת: [קהלת א, טו]
(ב) בְּרֹאשׁוֹן בְּאַרְבָּעָה
עָשָׂר יוֹם לְחֹדֶשׁ בְּעֶרֶב
תֹּאכְלוּ מִצֵּת עַד יוֹם
הָאֶחָד וְעֹשְׂרִים לְחֹדֶשׁ
בְּעֶרֶב: [שמות יב, יח]

ליקוטי רש"י

כעין תדורו. כלך
שהוא דר כל השנה צימיו
הזקיקתו מורה להניח
לירמו ולדור כאן בסוכה
עם מעומיו וכלי השמישו
ומלעומיו וכו' [לעיל כו.].
תרגימא יפתח. אם
הש"ס. י"ז סעודות
שאלם חייב לכול בסוכה
לדברי רבי אליעזר במסכת
סוכה [רמא עט.].

הגהות וציונים

6 תִּבְתָּ לַיְיָ מוֹתֵרֶת
(מהרש"א רש"ש עיי"ש)
וְעִין שְׁנֵי נֹסְחָא
בְּמִשְׁנֵית דְּפֻרֹס וְלִנְא
בְּשֵׁם דְּק"ס: **7** כַּ"י
דְּבוּס **8** הַגִּבְיָהּ
(דק"ס): **9** דִּיבּוּר זֶה
שִׁיר לַעֲבוֹד הַקּוֹדֶשׁ
בְּמִשְׁנֵה לִפְנֵי ד'ה נְטִלוּ:
10 צִיל הַשְּׁלֵמֹת (כ"ה)
בְּתוֹס' הָא"ש, בְּדַפְדִּיר
הַשְּׁלֵמ': **11** לִפְנֵינוּ
בִּירוּשְׁלֵמִי
לַמְצוֹה הַרוֹשׁוּהָ
הַגִּירָסָה (צ")
בְּמַפְרָשִׁים
הַיְרוּשְׁלָמִי:

לְעֵזִי רַחֵם¹

פרונגו"ש. פירוש לפתח
(רש"י יומא דף עט
ע"ב), כל דבר שאכל עם
הפה (רה"ג נגעים פי"ב
מ"ג, ערוך ערך בשם).
שק"ק. פירוש
אפיטרופוס, פקיד (עין
חרגוס יונתן בראשית לט,
ד מאל, לד, מ), בן משק
ציה (עין רש"י בראשית
טו, מ).

הכי גרסין? נימא תידיהו תיובתיה דרב יוסף. לאמר לעיל^ל תרמי
תלח: ואב"י. לאמר^ל כדעמיס צר צי צר להימו כציה דכציה
אוכל הנאכל בצליעה אחת הוא כדאמר^ל צפ' צתרא דיומא (דף ב.
מכל הכול אשר יאכל: הא כביצה בעי נטילת ידיים וברכה.
אבל האוכל אפי' כביצה נמי לא:

ואמרו העלום לסוכה וכשנתנו לו לרבי צדוק אוכל פחות מכביצה נטלו במפה ואכלו חוץ לסוכה ולא ביוך אחריו הא כביצה בעי סוכה לימא תיהוי תיובתיה ⁽⁶⁾ דרב יוסף ואביי דילמא פחות מכביצה נטילה וברכה לא בעי הא כביצה בעי נטילה וברכה:

מתני' רבי אליעזר אומר **ארבע עשרה סעודות** חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה "וחכ"א אין לדבר קצבה חוץ מלילי יו"ט ראשון של חג בלבד ^א ועוד אמר ר' אליעזר מי שלא אכל ^ב [לילי^א] יום טוב הראשון ישלים לילי יו"ט האחרון של חג וחכמים אומרים אין לדבר תשלומין ועל זה נאמר ^ג **מעות לא יוכל לתקן** וחסרון לא יוכל להמנות: **גמ'** מ"ט דר' אליעזר תשוב ^ד בעין תדורו מה דירה אחת ביום ואחת בלילה אף סוכה אחת ביום ואחת בלילה ורבנן ^ה כדירה מה דירה אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל אף סוכה נמי אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל אי הכי אפי' לילי יום טוב ראשון נמי א"ר יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק נאמר כאן חמשה עשר ונאמר חמשה עשר בחג המצות **מה להלן לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות** אף כאן לילה הראשון **חובה מכאן ואילך רשות** והתם מגלן אמר קרא ^ו בערב תאכלו מצות הכתוב קבעו חובה: ועוד א"ר אליעזר: והא א"ר אליעזר ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה אחת ביום ואחת בלילה אמר בירא א"ר אמי **חזר בו ר' אליעזר** משלים במאי אילימא בריפתא סעודה דיומיה קא אכיל אלא מאי ישלים ישלים במיני תרגימא תניא נמי הכי אם השלים ^ז במיני תרגימא יצא שאל אפוטרופוס של אגריפס המלך את רבי אליעזר כגון אני שאיני רגיל לאכול אלא סעודה אחת ביום מהו שאוכל סעודה אחת ואפטר אמר לו בכל יום ויום אתה ממשיך כמה פרפראות לכבוד עצמך ועכשיו אי אתה ממשיך פרפרת אחת לכבוד קונך ועוד שאלו כגון אני שיש לי שתי נשים אחת במבריא ואחת בציפורי ויש לי שתי סוכות אחת במבריא ואחת בציפורי מהו שאצא מסוכה לסוכה ואפטר אמר לו לא שאני אומר כל היוצא מסוכה לסוכה במל מצותה של ראשונה תניא ר' אליעזר אומר

חזר הפת ויאכל: מזה
 וס צזו ולמחר צזו: ביטל
 עליו כזר איבדן למפרע
 כל ז' בסוכה אחת:
 אי

ואמרו ^אהעלום לשובה. כפ' בחרה ליומא (ק"ז עט.) מייתי
מתני' דהכא צהאי לישנא לא מפני שהלכה כן אלא
על עממ' וכשנחנו לר' זדוק כו' היינו משום דמתרצין
מתניתין הכי מייתי לה הש"ס כאלו משנחנו שניה כך:

הא כביצה בעי נפ"י לאביי. ולא
מישחרי צמפה דחיישין דלמא
נגע דמסיק פ' כל הבשר (חולין 97
י:) ומיהו תימה דהא ר' לדוק כהן
היה כדפריש' ואל"כ אפי' כביצה שרי
בצמפה בלא נט"י כדאמר שמואל התם
התירו מפה לאוכלי תרומה ולא
התירו מפה לאוכלי טהרות י:

תשובו כִּי־נָתַן תְּדוּרוֹ. בְּרוּשָׁלַיִם
 יֵלֶךְ בְּגוֹרָה שׁוֹה נֶאֱמַר
 כִּכָּן תִּשְׁבּוּ וְנֶאֱמַר לֵהֲלֹךְ וּפְתַח אֶהְיֶה
 מִנְעוּד תִּשְׁבּוּ יוֹמָם וּלְיָלָה שְׁבַעַת יָמִים
 מִמָּה יִשְׁעָה שְׁנֵאֱמָרָה לֵהֲלֹךְ עֲשֵׂה זֶה
 וְאֵת הַלֵּילוֹת כְּבִמִּים אֲף יִשְׁעָה הָאֲמֹרָה
 כִּכָּן עֲשֵׂה זֶה לֵילוֹת כְּבִמִּים וְטַעֲמָא
 דְּרִבְצִין מִפְּרָשׁ ר' יוֹחָן בֶּשֶׁם רַבִּי
 שִׁמְעֵאל נֶאֱמַר חֲמִשָּׁה עֶשֶׂר בַּפֶּסַח
 וְנֶאֱמַר ט"ו בְּחָג מִה ט"ו הַנֶּאֱמַר
 בַּפֶּסַח לֵילָה הָרִאשׁוֹן חוּצָה וְשֹׂאֵר
 כָּל הַיָּמִים רְשׁוֹת אֲף ט"ו הַנֶּאֱמַר בְּחָג
 לֵילָה הָרִאשׁוֹן חוּצָה וְשֹׂאֵר כָּל הַיָּמִים
 רְשׁוֹת חֲצִיֵּיא צִבּוּ אִי מִה לֵהֲלֹךְ עַד
 שִׁיכְנֹם לִמְנָה כִּשְׁהוּא תִּתּוּה אֲף כִּכָּן עַד
 שִׁיכְנֹם לְסוּכָה בְּחִתּוֹר ר' זִירָא עֲשֵׂה
 אִי מִה לֵהֲלֹךְ עַד שִׁכְלֹל כּוֹיֵת דָּגִן מִנָּה
 אֲף כִּכָּן עַד שִׁכְלֹל כּוֹיֵת דָּגִן בְּסוּכָה:
אִי בְּעֵי אֲבִירָא וְאִי בְּעֵי דָא אֲבִירָא.
 כָּלָל דְּאִי אֲכִיל חִיִּיב לֵאכּוֹל

בסוכה כדאמרין לעיל ומשמע דהכא
דב"ט לא הוי חוצה ואי צעי לא
אחיל כלל חוק מליל י"ט הראשון ולפי
זוהא אם טעה ולא הזכיר של י"ט
בצרכת המזון אינו צריך לחזור והא
דאמרין פ' שלשה שאלכו (בבבא דף מט:)
שצחות וי"ט דלא סגי ליה דלא אחיל
אלאם טעה חוזר לא מיתוקמא אלא
בצילי י"ט הראשון של פסח וצילי
י"ט הראשון של חג והא דאשכחן
צפ' ב' דביצה (דף עו:) ובפ' אלו
דברים בפסחים (דף סה:) גבי י"ט
מתקוה חזיו לה' וחזיו לכם חזיו
לאתילה וחזיו לבית המדרש דברי
ר' יהושע אפשר צבישרא ופירי דאין
צפן צרכת המזון ולא צעי הזכרת
י"ט אצל צילי י"ט הראשון של חג
לא סגי בלא פת כיון דליפסא מחג
המזנות אע"ג דלר' אליעזר דאמרין
בשאר ימים אם השלים צמיני
ומתרינא יא"א²⁰: **והא א"ר אליעזר**
א"ר פסידות חייב אדם לאכול בסוכה.
דליכא דמשלים ב"ט האחרון פריך
אכל חכמים לומר שאין לדבר קצבה

מלילי י"ט הראשון וזהא מיהא פליג
 וכמו שיש תשלומין לקרבן י"ט ראשון
 וזרם ולישנא דישלים ואם השלים לא
 שון השלמה^א תשכון של י"ד סעודות
 ויזנין שיהא תשלומין למנה של לילה
 ג' מנה והכא אמר' דישלים צמיני
 ונראה לפרש חזר צו ר' אליעזר
 כלומר לכתחילה צריך לאכול בסוכה
 קפסותות ממשלין ואי אפשר לומר
 וזה צמי סוכה לישלים צפירות ודחי
 וסוכה אין השלמה מועלת צפירות ומיני
 להשלים שלש סעודות של שבת דשמיני
 יריות כדפריש' דלא מהני ג' סעודת^א :

מזה

ממנו א ב מיי פ"ו מהל'
סוכה הלכה ז סמג
עשן מג טוש"ע א"ח סי'
חלנו סעיף ג:

רבינו חננאל

נחננו לו אוכל פחות
מכביצה ואכלו פחות
לסוכה במפה בלי שטל
ידיים ובלא ברכה דייקין
מינה חז' כביצה בעיא
מקו קשאי לרב יוסף
דאמר ב' גו' גלימות יוסף
כביצה ערא שאוליתו חז'
אכילה דלאבי דאמר
נראכלי בר י' רב עייל
ללהל. ושינתי' לעולם
אכל כביצה לא בעיא
סוכה אלא דייקין ממתני'
דקבצת פחות מכביצה אה
רבי יוסף שטל דייס
ובעי ברכה וק"ל הכי:
ממתני' ד' אליעזר אומר
"שטל סעודת חייב אכל
לאכול סוכה אחת
ביום ואין תכלה
תכסא" וק"ל
אנו חייב אכל
[ליל] י"ט הראשון בלבד
כרי' שמעון בן היצחק
דאמר נאמר חמשה שנה
בזמ' המצות אכלה עצה
תאמר בחמשה עשר דיה
הסוכות ישיבה ענין דיה
מה חז' המצות אכילת
[מצה] בלילה הראשון
חובה שנה' אכלו תאכלי
מצות התחוב קענו חובה
ענין חז' הסוכות ישיבה
אף עין דיה ח' אכילת
לסוכה במקאן ואילך רשות
דמצוה. ועוד אכל
אליעזר מי שלא אמר
בליל י"ט הראשון.
חז' חייב מחייב ל' סעודות
לאכול בכל יום ב' סעודות
והנה חייב בשאר הימים
חז' בליל י"ט הראשון.
א"ר א"ר חז' רב י' חז'
אליעזר ואסקנא כי חז'
השולחן במיני תרומא
תנאי' ד' אליעזר אומר
אליעזר אומר

חשק שלמה על ר"ח

(א) נ"ל דנ"ל דהיינו אמילה
בסוכה. כלילה הראשון חובה
מכאן וכו'.

מסורת הש"ס
עם הוספות

הַתָּמָּ מִבְּמַלְּ יָדָהּ. לְהֹאִי פָקַק לְגַזִּי חֲלוֹן וּחְשִׁיז לִיה מִכּוֹחַל עֲזָמוֹ הִלָּכָךְ הוּא מוֹסִיף אֶבֶל סָדִין אֶחָן סָהָדִי דָּלָא מִצְטִיל לִיה לְגַזִּי סוֹכָה וּסּוֹפּוֹ לִיטְלוֹ הִלָּכָךְ לֹא פָשִׁיטָא לְרַצִּי אֲלִיעוֹר לִדְהוּי מוֹסִיף: אֵינָן אֵלֶּא מִפִּי הַשְּׂמוּעָה. צַתְמִיָּה: הוֹקְתָנוּ. כְּלוּמַר תּוֹקִינּוּ לִמּוֹר דְּבַר כּוֹ' אֲגִיד לָכֶס אֶת מַדּוּתִי וְזוֹ אֶחָת מֵהֶן: שִׁיחַת חוֹלִין. דְּבָרֵי הַבָּאִי וְשׂוֹחַק כְּלוּמַר מַה שְּׁסָפַק צִדִּי לֹא מִפְּנֵי (שְׁטַרְחַתִּי^א) כֻּכַּל אֱלֹהֵי וְאִי^ב אֲפֹשֶׁר שְׁאֲמַרו רַבּוּתִי דְּבַר צִצִּית הַמִּדְרָשׁ וְלֹא שְׁמַעְתִּי וּמַה שְׁלֹא שְׁמַעְתִּי לֹא אִמָּר שֶׁכֶּךָ הִיא מַדּוּתִי: בִּלְאָ תוֹרָה. כָּלָא גִירְסָא שְׁהִיה הוֹלָךְ וְשׁוֹנֵה תַּמִּיד: חוּץ מַעֲרַבִי פְּסָחִים. מִפְּנֵי עֲשִׂיַּת פְּסָחִיהֶם וּמִפְּנֵי הַתִּינוּקוֹת שְׁלֹא יִשְׁנוּ כֶּךָ מִפּוֹרָשׁ צִפְסָחִים (דָּף הַכּוֹל מִצְעוּד יוֹס: מִשְׁנָה. (ב) כְּגוֹן מִשְׁנֵה וּצְרִיחָא שֶׁל שֶׁשֶׁ סַדְרִים: גִּמְרָא^א. וְזֶה הִיא כִּצְרָא שְׁהִי הַתְנַאִים אֲחֵרִינוּם מִדְּקָדִיקִים דְּבִצְרִי הַרְאָשׁוּםִּים הַסְתוּמִּים לִפְרָשׁ וּלְיִתָן צֶהָן טַעַם כְּמוֹ שֶׁעָשׂוֹ הַאֲמֹרָאִים אֲחֵר הַתְנַאִים שֶׁפִּירְשׁוּ דְּבָרֵי הַתְנַאִים שֶׁלִּפְנֵיהֶן וְקִצְעוּ צֶהָן גִּמְרָא וְאוֹתוֹ דְּיוֹק שְׂצִמִּי הַתְנַאִי נִקְרָא הַשִּׁס: הַלְבוֹת. הִלְכָה לַמִּשָּׁה מַסִּינִי כְּגוֹן גּוֹד וְלִצְד וּדוֹפֵן עֲקוּמָה שִׁיעוּרִין^א תְּחִלָּין מַחֲלִין עֶשֶׂר נְטִיעוֹת עֶרְבָה וַיַּסּוּךְ הַמִּים: דְּקָדוּקִי תוֹרָה. רִצְוִי אֲחֻתִּיֹּת שֶׁנֶּאֱלָן לְדַרוֹשׁ צֶהָן רִצְוִים וּמַעֲטוּם כְּגוֹן הַאֲזַרְחָה לְהוֹלִיא הַנָּשִׁים^א שֶׁדְּקָדְקָה הַתּוֹרָה בְּלִשְׁוֹנֵה לְכַחֵּז אֹת יִחִירָה לְלַמֵּד: דְּקָדוּקִי פּוֹפְרִים. שְׁהוֹסִיפוּ לְדָקֵק אֲחֵר מַעֲשֵׂה הַצְרִיֹּת וּלְהַחֲמִיר וּלְעִשׂוֹת סִיג וְאוֹזִים לַתּוֹרָה וּגְזָרוּ גְזָרוֹת לְהַחֲמִיק אֶת הַאֲדָם מִן הַעֲצִירָה וְדַחְוֹתָה בְּצַחְוֹת (ד' ז:). גַּר הַבָּא לְקַבֵּל תּוֹרָה עֲלֵיו חוֹץ מִדְּבַר אֶחָד אֵין מִקְבָּלִין אוֹתוֹ ר' יוֹסִי אִמָּר אֲפִילוּ דְּקָדוֹק אֶחָד מִדְּקָדוּקִי סוֹפְרִים: קָלִים וְחִמּוּרִים. דְּבָרִים הַלְמַדִּין בְּק"ו שְׁנִיתוֹ לְדוֹן מַעֲלָמָן לְכָל אֲדָם וְלֹא פִירְשׁוּ כְּלוֹם צִסִּינִי: וְגִזְרוֹת שְׁוֹת. דְּבָרִים הַלְמַדִּין בְּג"ס: תְּקוּפּוֹת. מַשְׁצָן הֵילוך תַּמָּה וּלְצַנָּה: וְגִימְטְרִיאוֹת. דְּבָרִים הַלְמַדִּין בְּלָשׁוֹן גִּימְטְרִיאַל כְּגוֹן (יִמִּיָּה כה) שֶׁשִּׁיךְ צִבֵּל^א בָּא"ת צ"ש כְּשֵׁדִים (שס נא) לֵב קִמִּי בָּא"ת צ"ש סָהָדָה מִנּוֹן (לָקַח ד' נא:) בָּא"ט צ"ח וְכֵן לִפִּי מִנּוֹן הָאֲחֻתִּיֹּת כְּגוֹן סַחַס מִזִּירֹת שְׁלֹשִׁים יוֹס (מִזִּיר ד' ה). מִקְדוֹשׁ יְהִיָּה יְהִי"ה צִגִּימְטְרִיאַל שְׁלֹשִׁים הוּא: שִׁיחַת מִלְּאֲכִי הַשֶּׁרֶת שִׁיחַת שְׂדִים שִׁיחַת דְּקָלִים. לֹא יִדְעַנָּא מֵאִי הִיא^א: מִשְׁלֹת כּוֹבֶסִין וּמִשְׁלֹת שׁוּעִלִּים. שִׁסְדּוֹ קְדֻמוּםִּים לַתַּח אֲמַתְלָא לְמִוִּכְחַתָּם וְתוֹלִין אוֹתָן כְּצוֹנָסִים וּצְשׁוּעִלִּים כְּגוֹן (סַהֲדִין לט). מֵאֲזִנִּי לְדָק אֲצוֹת יֹאכְלוּ צוֹסֵר^א: הַיּוֹת דֹּאבִי וּרְבֵּא. כָּל אֲצִנְעִי לְהוֹ לֹאֲצִי וּרְבֵּא הוּא מִסְּפָקָא לְהו"א^א וּצְכּוֹלָן נָתַן אֶת לְצִי וְנָתַן צֶהָן טַעַם וְצִמִּי אֲמֹרָאִים נִשְׁתַּכְּחוּ: נִשְׂרָף. שְׁהִי מִלְּאֲכִי הַשֶּׁרֶת מִתְקַצֵּץ סְצִינּוֹ לְשִׁמוּעַ דְּבָרֵי תּוֹרָה מִפְּנֵי: מַתְנִי' מוֹשֶׁם רֹאִיָּה. צַתְמִיָּה: נִשִּׁים וְעַבְדִּים. מִפְּרָשׁ צִגְמִרָא: גִּמְ' הָאֲזֹרָה. צִנְגִּי יִשְׂרָאֵל יִשְׁצוּ בְּסוֹכּוֹת: אֲזֹרָה זֶה אֲזֹרָה. אִי הוּא הַקְּטָנִים. לְקַמֵּן רַמִּינָן מִתְנִיתָא^א עֵלָּה: בְּעִינּוּ. יוֹס הַכּפּוּרִים דְּכַחֲצִי תַעֲטוּ אֶת נִפְשׁוֹתֵכֶם וְכָל מִלְּאֲכָה לֹא תַעֲשׂוּ הַאֲזַרְחָה וְהַגֵּר אֲלַמָּא ה' לְרַצְוִי אֲחָת: אֲמַר רַבָּה הִלְכְּתָא נִינְהוּ וְאֶסְמַכִּינְהוּ רַבִּנָן אֲקָרָא. הֵנָּךְ תְּרִי מִלִּי לִיכָא לְמִדְרָשְׁתִּיהוּ לְתַרְוִיָּהוּ מִקְרָאִי דָּאֵס זֶה ה' לְרַצוֹת אֶף זֶה ה' לְרַצוֹת וְאֵס זֶה לְמַעַט אֶף זֶה לְמַעַט אֲלֹא עַל פִּי הִלְכָה שְׁנֵאמַרְהָ לַמִּשָּׁה מַסִּינִי בָּאֶחָד מֵהֶן לְחִילּוֹף נִאֲמַרו שְׁנֵי דְּבָרִים הֵלְלוּ זֶה לְחִיּוֹז וְזֶה לְפִטּוֹר וּסְדָא מִינִיָּהוּ לֹאֹ מַמְשַׁמְעוֹתָא^א אֲלֹא רַבָּנָן אֶסְמַכִּינְהוּ אֲקָרָאִי חֲדָא מִמַּשְׁמַעוֹתָא וּסְדָא אֶסְמַכְתָּא צַעֲלָמָא דְּאֵלוּ קֶרֶא חִילּוּפָא מַשְׁמַע וּלְמִילְתָּא אֲחִירִיתִי אֲחָת: ה"ג הִי קֶרֶא וְהִי הִלְכְּתָא וְתוֹ לָמָּה לִי קֶרֶא לָמָּה לִי קֶרֶא הִי מִינִיָּהוּ מַמְשַׁמְעוֹתָא וְהִי לֹאֹ מַמְשַׁמְעוֹתָא דְּקֶרֶא דְּאֵלוּ קֶרֶא חִילּוּפָא מַשְׁמַע אֲלֹא מֵהִלְכְּתָא הוּא דֹּאֲתַמַּר וְתוֹ לָמָּה לִי קֶרֶא לָמָּה לִי הִלְכְּתָא לֹא צִסּוֹכָה לְפִטּוֹר וְלֹא צַעֲינּוֹ לְחִיּוֹז: נִשִּׁים פְּטוּרוֹת. צַפ"ק דְּקָדוּשִׁין (ד' ז). מִפְּרָשׁ: וַיּוֹם הַכּפּוּרִים. לֹא תַעֲשֶׂה הוּא וְכַרֵּת הוּא וְכָל מִלּוֹת לֹא תַעֲשֶׂה צֶהָן זִמָּן גִּרְמָא צֶהָן לֹא זִמָּן גִּרְמָא נִפְקָא לָן בְּקָדוּשִׁין (ד' לה). מִדְרַב יְהוּדָה דְּחִיּוּצוֹת: אֲמַר

^[א] מְגִילָה כו. ז (ב) וַיּוֹמַל יט: ז (ג) [לַעֲלִי כו: ז].

^[ד] כ"ב קל"ה. ה) בְּרִכּוֹת יא. עִירּוּבִין יג: לַעֲלִי ג. ז: ו (ו) [שְׁנֵיִם כַּט. וט"ז]

^[ז] עֲרֻכִין כ: ז (ז) [עִירּוּבִין פכ]. ה) יִצְמוֹת טו, ה

^[ט] [קָדוּשִׁין דף לז.]. י) [לַעֲלִי ה: וְלַקְמָן דל"ג].

^[כ] בַּעֲמּוּד זֶה, ל) תְּרַגּוּם יוֹנָתָן שֶׁם פְּסוּק כ"ג, מ)

^[כא] בְּעִין זֶה קָדוּשִׁין כֹּא: ל) תְּרַגּוּם רִישׁ פ' וְזֹאת הַבְּרָכָה עַל פְּסוּק אֵשׁ דִּת, ס)

^[כב] קִהְלֹת רַבָּה פ"ז עַל פְּסוּק טוֹב אֲחִירִית (ויע' ה' ר"ש דְּעִסְרִי),

^[כג] [עוֹבְדָא זֶה כַּחֲזוּ מוֹסָפוֹת חֲגִיגָה טו. ד"ה שׁוֹר וכו'] צֶסֶם הִירְשׁוֹלַמִּי ע"ש].

^[כד] גִּמְ' נָשִׁים פְּטוּרוֹת וַיּוֹם הַכּפּוּרִים: (ב) רִשִׁי ד"ה מִשְׁנֵה כְּגוֹן. כ"ב וְהַרְשָׁנִי"ס צַפִּי י"ג דף קלד הֲאֵרִיךְ צַפִּי צְרִיחָא זֶה צִבְאֹרֶךְ יוֹתָר מִפְּרָשׁ י"י כֵּלָן:

^[כה] גִּמְ' כָּף דְּרַבּוֹת אֶת הַקְּטָנִים. עִין פְּסָחִים דף מג ע"ב חוֹס' ד"ה מֵאֵן שְׁמַעַת:

^[כז] מִשְׁלֹת ה, ב

^[כח] בְּפִסְתָּ תִּשְׁכּוּ שְׂבָעַת יָמִים כָּל הָאֲזָרָה בְּיִשְׂרָאֵל יִשְׁבּוּ בְּפִסְתָּ: [וִיקָרָא בִּנְיָן מִנְּ]

^[כט] וְהָיְתָה לָכֶם לְחֶקֶת עוֹלָם בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּעֶשְׂרֵי הַחֹדֶשׁ תַּעֲבֹדוּ אֶת נִפְשֵׁיכֶם וְכָל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ הָאֲזָרָה וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹקֵכֶם: [וִיקָרָא טו, כט]

^[ל] וְהָיְתָה לָכֶם לְחֶקֶת עוֹלָם בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּעֶשְׂרֵי הַחֹדֶשׁ תַּעֲבֹדוּ אֶת נִפְשֵׁיכֶם וְכָל מְלָאכָה לֹא תַעֲשׂוּ הָאֲזָרָה וְהַגֵּר הַגֵּר בְּתוֹקֵכֶם: [וִיקָרָא טו, כט]

^[לא] דְּבַר אֶף בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַעֲשֶׂה מִכָּל חֲפָצָת הָאָדָם לַמַּעַל מַעַל בִּין וְאִשְׁמָה הַנָּפֶשׁ הַהוּא: [בְּבִרְבִּי ה, ו]

^[לב] בְּבִרְבִּי ה, ו]

^[לג] בְּבִרְבִּי ה, ו]

^[לד] בְּבִרְבִּי ה, ו]

^[לה] בְּבִרְבִּי ה, ו]

^[לז] פְּסָחִים קַט עִי'א עִי'שׁ שְׁהוּא רִשִׁי (גִּלְיוֹן): [צ] [עִי' סַהֲדִין יא עִי'א וְמַה שְׁנִדְרַס שֶׁם בְּגִלְיוֹן בְּשֶׁם רִשִׁי'ל דְּמוֹחַק וְזֶה (גִּלְיוֹן) כּוֹנְנוֹתָ לְחִיבּוֹת כַּמִּשָּׁה רַבִּינוּ: ג] וְבַעֲרֵךְ סַח כַּחַב הַעֲרֹךְ עֵינָן נִפְלָא עִי'שׁ] (גִּלְיוֹן): [ד] [צִיל שִׁלָּא בְּרַחֲתִין (גִּלְיוֹן), וְכִי'ה בְּרִשִׁי' שְׁבַעִי' (דָּק"ס): ה] צִיל דֹּאִי (בִּאֲרוֹת הַמִּים): [ו] בְּרִפּוּי' תַלְמוּד וכו' וְקִבְעוּ בֵּהֶן גִּמְרָא וכו' נִקְרָא תַלְמוּד, וּבְרִשִׁי' שְׁבַעִי' הַגֵּיר' וְאוֹתָן דְּקָדוּקִים הַתְנַאִים יָדִיד נִקְרָא גִּמְרָא, וְכִי'ה בְּרִשִׁי'שׁ גִּמְרָא: [ז] עִי' בַּעֲרֹךְ עֵרֶךְ סַח פִּירוּשׁ עִי' (גִּלְיוֹן): [ח] בְּרִשִׁי' שְׁבַעִי' כְּגוֹן אֲבוֹת יֹאבֵּלֹ בּוֹסֵר מֵאֲזִנִּי יִצְדָק אֲבִנִּי צִדֵּק, צִדִּיק מִצְרָה נִחְלֵץ [כ"ה] בְּסַהֲדִין שֶׁם עִי'י'שׁ וּבִחֲזִיל' וְכִצִּיל' כֵּאֵן (מִנְחָם מִשִּׁב נִפְש עִי'י'שׁ): [ט] צִיל לִיָּה (בִּאֲהִי"מ): [י] צִיל מַתְנִיתִין (מִנְחָם מִשִּׁב נִפְש): [כ] בְּרִפּוּי' מַתְחִיל כֵּאֵן דְּבוֹר חֲדָשׁ:

הישן תחת המטה

פרק שני

סוכה

כת.

עין משפט

נר מצוה

נר א מיי פ"ד מהל' ת"ת הלכה ט טוש"ע י"ד סי' רמו סעיף טו:
גה ב מיי שם טוש"ע שם סעיף י' וס' סעיף כה צהג"ה:

גו ג מיי פ"ד מהלכות תפילין הלכה כה:

גז ד מיי פ"ג מהלכות ק"ש הלכה ד טוש"ע א"ס סי' פה סעיף ב וטוש"ע י"ד סי' רמו סעיף צהג"ה:

גה ה מיי פ"ז מהל' מלה) סמג עשין מא טוש"ע א"ס סי' תעב סעיף א:

גז ו מיי פ"ו מהלכות סוכה הלכה ח סמג עשין מג טוש"ע א"ס סי' תלד סעיף ד:

ז מיי שם הלכה א סמג שם טוש"ע א"ס סי' תרמ סעיף א:

כא ה מיי שם טוש"ע שם סעיף ב:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

חוץ מערבי פסחים. כדי שישנו המינוקות צום ולא צלילה בשעת הגדה [פסחים קט.]. [המשך ליקוטי רש"י בע"ב]

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

סעיף א:

מסורת הש"ס עם הוספות

(א) ולקמן יו. צלה כ: ר"ה ד: מגילה ה. [וימא ג.א. (3) צמזם דף כג.; (ג) תו"כ אמור פרשתא יב פ"י, (7) ולעיל ג. ערכין 3:א. (8) פסחים דף פ.א. (1) נכרימות ת.], (1) [פסחים ג.א.], (8) לקמן יז. (ט) נדה כב.; (י) לעיל ב., (8) עיין לעיל ד ע"ב.

הגהות הב"ח

(6) רש"י ד"ה והלוי ממזר וכו' זכרון לעונות לפיכך: (3) ד"ה מאי תשלומין כיצד הן תשלומין הס"ד ולח"כ מה"ד הג"ה ומאן דאמר תשלומין לראשון דריש מאותו דראשון וחגותם אותו ומ"ד תשלומין זה לזה דריש מאותו דסיפה שבעת ימים תחוגו אותו כלומר האי אותו נופל בשבעה דכולן ראויין לו ע"כ הס"ד: (ג) ד"ה כולן תשלומין זה וכו' צמיס שלפניו דיום ראשון וכו' תשלומין זה לזה הס"ד: (ד) ד"ה שאני הד"א עס ד"ה האילי ויש לה תשלומין כגון אילו נטמא בפסח ראשון מביא נפסח שני: (ה) תוב" ד"ה נאמר וכו' גמורה היא כדלפינן וכו' אלא צא שנת מהס הרי ז': (ו) בא"ד חג לה' שצעת ימים וכו' ז' והלא ח' הם אלא לא מנן שנת: (ז) ד"ה כיון וכו' דשחמא לא חזי או דלמא כיוון דהשתא לאו בר חיובא הוא לא מצוי מייתי ליה הוואיל ואינו בביאה לא הוי בהבאה ומיהו לרבי אושעיא כיוון דתשלומין זה לזה לא מחייב הס"ד וכל"ל: (8) ד"ה נטמא וכו' דבנטמא בשמיני מביא שכן ילא בשעה הראויה וכו' כמה טומאות בשביעי:

- תורה אור השלם
- (א) שָׁעוֹת לֹא יוֹכֵל לְחַנּוֹן וְחֶסְרוֹן לֹא יוֹכֵל לְהַגְנוֹת: (קהלא א. טו.)
- (ב) שְׁשֶׁת יָמִים הָאֵבֶל מְצוֹת וּבָיִים הַשְּׁבִיעִי עֲצֻרָה לִי אֱלֹהֶיךָ לֹא תַעֲשֶׂה מְלָאכָה: (ירמיה טו. ח.)
- (ג) שְׁבַעַת יָמִים תִּקְרְבוּ אֲשֶׁה לְיָי בָּיִם הַשְּׁמִינִי מִקְרָא קֹדֶשׁ וְהָיָה לָכֶם וְהִקְרַבְתֶּם אֲשֶׁה לְיָי עֲצֻרָה הוּא כָּל מְלָאכָה עֲבָדָה לֹא תַעֲשׂוּ: (ויקרא כג. יו.)
- (ד) וְחָתָם אֹתוֹ חֵג לְיָי שְׁבַעַת יָמִים בְּשִׁנָּה חֶקֶת עוֹלָם לְדֹרֹתֵיכֶם בַּחֲדָשׁ הַשְּׁבִיעִי תִּחְגּוּ אֹתוֹ: (ויקרא כג. מא.)

ליקוטי רש"י

שהיא מופנה בשני צדדין למידת ואין משיבין. ואע"פ שיש לה פרכא אין משיבין. ואם אינה זו העצרת כתובה בה מופנה. איכא למפרך מה לשביעי של פסח שכן אין חלוק מלפניו פי' כולן שבעת ימי הפסח קרבן אחד לכולן. קרבן של יום ראשון הוא קרבן לכל הימים. אבל שמונת ימי החג. יום הראשון י"ג פרים. ויום השני י"ב פרים הולכין ומתמעטין וביום השמיני פר אחד הנה חלוקים הן זה מזה. ואמרין לאיי אפנויי מופנה כו'. ותנא מייתי ליה מהבא וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים וגו'. יכול יהא חוגג והולך כל שבעה ת"ל אותו. אותו כלומר יום ראשון אתה חוגג ואי אתה חוגג כל ז'. א"כ למה נאמר שבעה א' תשלומין זה לזה. פירוש ר' יוחנן סבר מי שנחתיב לחגיגה ביום הראשון ולא חג משלם כל שאר ימות החג ואם לא נתחייב בראשון כגון שהיה חולה וכיוצא בו שאינו מתחייב בחגיגה אע"ג דאתפח בשני פטור הוא. ור' אושעיא סבר כיון דאתפח בשני חייב לשלם בשאר הימים וכן כל ימות החג תשלומין הן זה לזה. א"ר זירא חוגר **ביום ראשון** ונתפשט בשני איכא בינייהו. ר' יוחנן סבר פטור כיון דלא חזי בראשון לא חזי בשני. ור' אושעיא סבר (3) ולא יתכן זה שחלקו לו חזקי' ור' יוחנן כשנטמא בלילה להעמידה בזב ונכחים הן למביק. ומקשינן מי א"ר יוחנן **הכי** והאמר חזיקה נטמא ביום מביא. פי' נזיר שנטמא טומאת מת ועוד נטמא ביום שמיני לטומאתו הראשונה טומאת מת אחרת מביא ב' קרבנות נטמא בלילה אינו מביא. ר' יוחנן אמר אף בלילה נמי מביא והאי נזיר בליל שמיני שלו לא חזי לאתווי קרבן וקא"ר יוחנן חייב להביא קרבן אחד בתשלום ח' ימים לטהרתו. ואע"פ שלא נתחייב בעת טומאתו. ופירק ר' ירמיה שאני טומאה הואיל ואית לה תשלומין בפסח שני פירוש הלא מי שנטמא לילי י"ד בניסן או מקודם לכן לא נתחייב עדיין להקריב בפסח בעת טומאתו ואעפ"כ נתחייב באותו פסח להשלימה ב"ד באייר בפסח שני כך זה הנוזר וזה שאמרנו דמיידי בנזיר מפורש בכריתות פ' ארבעה מחוסרי כפרה בגמרא ונוזר שנטמא טומאות הרבה. ואוקימנא התם לר' יוסי ב"ר יהודה. ודלא כר' דתניא וקדש את ראשו ביום ההוא ביום הבאת קרבנותיו דברי רבי ר' יוסי ברי"א אומר ביום תגלחתו. דאי ר' לא משתכחת לה נזיר שנטמא טומאות הרבה להיפטר בקרבן אחד ופירש הכי התם כיון דא' ר' גזירות דטהרה עד שמיני לא חיילא עליה אי דנטמא בשביעי וחזר ונטמא בשביעי אחר כולה טומאה אריכתא היא ולית הכא טומאות הרבה. ואי דנטמא בשמיני שלו וחזר ונטמא בשמיני אחר וחזר ונטמא בשמיני אחר

(א) נראה דחסר כאן וי"ל שצטט לתשלומין מאי תשלומין ר"י אמר תשלומין לראשון ור"א אומר תשלומין זה לזה וכו'. (3) אינו מנזן ואולי צ"ל סדר דחייב צשני ומקשינן מי אמר ר"י הכי והאמר חזיקה נטמא ציום מצא'. לא יתכן וכו' ונכוחים הם למצין אלא הכי פירושו מזיר שנטמא וכו'.

הכל חייבין פרק ראשון חגיגה

ל"א שנו. הא דתניא לקמן אותו אתה חוגג ולא יותר אלא שלא גמר היום^(ס): **אבל** גמר היום. ולא היה לו שהות להקריצ כל חגיגות שהפריש: **בתנאי' מי ש"א חג**. שלא הציא חגיגתו ציום הראשון של חג: **ויז"ש האחרון ש"א חג**. חוגג^א שמיני עזרת ואע"ג דרגל צפני

לא שנו אלא שלא גמר אבל גמר חוזר ומקריב מאי גמר אילימא גמר קרבנותיו מאי מקריב אלא שלא גמר היום אבל גמר היום חוזר ומקריב^ב: **בתנאי' א' מי⁶ שלא חג ביו"ט הראשון של חג חוגג את^א כל הרגל ויו"ט האחרון של חג יעבר הרגל ולא חג אינו חייב באחריותו על זה נאמר⁸ מעוות לא יוכל לתקון וחסרון לא יוכל להמנות ר' שמעון בן מנסייא אומר⁹ איזהו מעוות שאינו יכול להתקן זה הבא על הערוה והוליד ממנה ממזר א"ת בגונב וגוזל יכול הוא להחזירו ויתקן ר"ש בן יוחי אומר אין קורין מעוות אלא למי שהיה מתוקן בתחילה ונתעוות ואי זה זה תלמיד חכם הפורש מן התורה:**

גב' מנהגי מילי אמר רבי יוחנן משום רבי ישמעאל נאמר¹⁰ עצרת בשביעי של פסח ונאמר¹¹ עצרת בשמיני של חג מה להלן לתשלומין אף כאן לתשלומין מופנה דאי לאו מופנה איכא ל'מיפרך מה לשביעי של פסח שכן אינו חלוק משלפניו תאמר בשמיני של חג שחלוק משלפניו לאיי אפנויי מופנה מכדי מאי עצרת עצור בעשיית מלאכה הכתיב¹² לא תעשה מלאכה עצרת דכתב רחמנא למה לי אלא שמע מינה לאפנויי ותנא מייתי לה מהכא דתניא¹³ (1) וחגותם אותו חג לה' שבעת ימים יכול יהא חוגג והולך כל שבעה ת"ל אותו אותו אתה חוגג ואי אתה חוגג כל שבעה אם כן למה נאמר שבעה לתשלומין ומנן י'שאם לא חג יו"ט הראשון של חג שחוגג והולך את כל הרגל ויום טוב האחרון ת"ל¹⁴ בחדש השביעי תחגו אותו אי בחדש השביעי יכול יהא חוגג והולך¹⁵ החדש כולו ת"ל אותו אותו אתה חוגג ואי אתה חוגג חוצה לו ומאי¹⁶ תשלומין ר' יוחנן אמר¹⁷ דתשלומין לראשון ור' אושעיא אמר תשלומין זה לזה מאי בינייהו א"ר זירא חיגר ביום ראשון ונתפשט ביום שני איכא בינייהו רבי יוחנן אמר תשלומין לראשון¹⁸ (2) כיון דלא חזי בראשון לא חזי בשני ור' אושעיא אמר תשלומין זה לזה אע"ג דלא חזי בראשון חזי בשני ומי א"ר יוחנן הכי והאמר חזיקה¹⁹ נטמא ביום מביא בלילה אינו מביא ורבי יוחנן אמר אף בלילה נמי מביא א"ר ירמיה שאני טומאה הואיל ואלית לה תשלומין בפסח שני מתקף לה רב פפא הניחא למאן דאמר²⁰ פסח

ט.

זה הבא על הערוה. דטפי צושתו ניכר שהממזר נראה לעולם אצל שאר עזירות רואח וגזל²¹ אין עדיו לפניו:

נאמר עצרת בפסח. וצירושלמי יליף לה ר' יוחנן צסס ר' ישמעאל נאמר חמשה עשר צפסח ונאמר חמשה עשר צחג מה להלן יו"ט²² אחרון תשלומין לראשון אף כאן י"ט אחרון תשלומין לראשון ותו ליכא למיפרך כדפריך צהש"ס שלנו דהא גזרה שזה גמורה (ה) כדלפינן מינה צסוכה צפ' הישן (דף כו.) ועוד יהודה צר ספרא צסס רצי אושעיא דריש התם ומגותם אותו חג לה' שצעת ימים וכי שצעה הס והלא צמנה הס אלא ילא צצת [מהס] הרי ז' ר' יוסי צעי וכי מכאן למדנו שאין חגיגה דומה צצת והלא ממקום אחר המצי רצי יוחנן אחוי דרצ ספרא והתניא אף צפסח כן מעתה לא מהן צצת הרי [ששה] הגע עלמך שחל י"ט ראשון ואחרון צצצת [לא מהס שני ימים] הרי כאן ששה אחא יהודה צר ספרא צסס ר' אושעיא ומגותם אותו חג לה' שצעת ימים (ו) לא מהן צצת שכצר למדנו שאין חגיגה דומה צצת ומה ת"ל תחגוהו²³ לרצות יו"ט האחרון לתשלומין לראשון וכל אותן דרשות אינן צכאן אף צפרק אלו דצריס (פסחים דף ע:.) מייתי להאי דיהודה ספרא ופריך עלה ההיא דחל יו"ט הראשון והאחרון צצצת הרי כאן ששה ולא מייתי תחגוהו²⁴:

תשלומין זה לזה. וההיא דלקמן (דף יו.) דילפינן תשלומין לחג השצעות מחג המזות כל ז' לא מסתבר למימר תשלומין זה לזה כיון דחול גמור הוא: **כיון ד"א חזי בראשון תו לא חזי בשני**. וצ"ע אם היה פשוט צראשון וחגר צשני מי אמרינן כיון דחיוצא עליה רמיא צראשון תו לא פקע מיניה אע"ג דהשתא לא חזי או דלמא כיון (1) דתשלומין זה לזה לר' אושעיא לא מיתייצ ומיהו²⁵ כיון דהשתא לאו צר חיוצא הוא לא מצי מייתי ליה הוואיל ואינו צצאה לא הוי צצאה²⁶:

נטמא ביום מביא. גצי נזיר שנטמא קאי דע"כ לא פליגי רצי ור' יוסי צר יהודה (נזיר דף יט.) (ה) צנטמא צשמיני שכן ילא לשעה הראויה להציא קרבן אצל צליל שמיני דלא חזי לקרבן לא ורצי יוסי צר יהודה דנקט נטמא צשביעי לאו משום הצאת קרבן הוא אלא דחשיצ ליה כמה טומאות צשביעי:

שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין²⁷ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין²⁸ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין²⁹ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין³⁰ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין³¹ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין³² לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין³³ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין³⁴ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין³⁵ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין³⁶ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין³⁷ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין³⁸ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין³⁹ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁴⁰ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁴¹ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁴² לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁴³ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁴⁴ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁴⁵ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁴⁶ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁴⁷ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁴⁸ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁴⁹ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁵⁰ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁵¹ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁵² לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁵³ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁵⁴ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁵⁵ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁵⁶ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁵⁷ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁵⁸ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁵⁹ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁶⁰ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁶¹ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁶² לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁶³ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁶⁴ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁶⁵ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁶⁶ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁶⁷ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁶⁸ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מצי למימר הכי נקט מילתא דשוי לתרוייהו: **שני** **שאני טומאה הואיל ויש לה תשלומין בפסח שני**. היה קשה לנמורי א"כ סצירא ליה לר' יוחנן נטמא ציום ראשון וחזי צשני מייתי חגיגה אם כן לימא לעיל ריש מכילתין⁶⁹ לאתווי טמא צראשון ונטהר צשני ויש לומר דאין הכי נמי אלא משום דלרצ פפא דצסמון לא מ

יח חידושי הלכות

[דף כה ע"א - כז ע"א]

פחות מג' טפחים א': תוס' בד"ה בלכתך בדרך פרט ל'חתן כו' וסוגיא דשמעתין משמע דמבלכתך בדרך ממעט האי דבמצוה קעסק בו עכ"ל. כ"ה בנוסחת חוס' ישנים אך חדשים מקרוב צאו שהגיהו בחוס' וסוגיא דשמעתין משמע דמצנצחך ציחך ממעט האי דצמנזה קעסק כו' א' והיינו משום דמשמע להו דסוגיא דשמעתין היינו הא דקחני צצרייתא צצתך צציתך פרט לעוסק צמנזה כו' ואינו כן דלא הול"ל סוגיא דשמעתין משמע דצהדיא קחני הכי צצרייתא אצל נוסחת התוספות היטנות ישרות דסוגיא דשמעתין משמע דמצלכתך צדרך ממעט האי דצמנזה קעסק והיינו ממאי דקאמרי' צשמעתין צלכת דידך הוא דמחייבת הא צלכת דמנזה פטירת ואהא קמיייתו ראהי דצצרכות הגירסא להפך כו' וה"נ ראוה להיות צצרייתא דמיייתין הכא ואף שצצרכות הגירסא שלפנינו הוא כדהכא נוסחת התוס' לא היה שם כך:

דף כה ע"ב תוס' בד"ה שחל ז' שדחן בע"פ בו' ואפי"ו דרבי עקיבא לא יתכן לפי הפפרים בו' ומיהו אותה גירסא דיתא אלא ר' יצחק בו' עכ"ל.
לאותה גירסא דוקא א' דלר' עקיבא חל ז' שלהן צע"פ דהשתא אפשר א' דלא נטמאו מישאל ואלנפן צר"ח קאמרי התוס' דל"כ לא יתכן דנאמרה פ' טמאים צר"ח קודם שנטמאו אצל צשמעתין דלא קאמר שחל ז' שלהן צע"פ אלא דנטמאו צר"ח כדקאמר ר"י והלא כבר היו יכולין לטער דהשתא שפיר מניין למימר דנאמרה פ' טמאים צר"ח שזו ציוס נטמאו מיהו צפרק הנוקין א' הקשו התוס' ודחו פ"ה (נמי) א' מר"י הגלילי דקאמר דנטמאו צארונו של יוסף והיינו משום דמשמע להו החס דכיון דמקודם ר"ח נמי היו טמאים לא היה זמן לאומרה פרשת טמאין צר"ח משא"כ לר"ע דצר"ח נטמאו ודו"ק:

דף כו ע"א תוס' בד"ה חתן פטור מק"ש דטריד בו' דית דהו דהני תנאי העוסק במצוה בו' וקשיא דאי דית דהו אם כן יתחייב חתן בפוכה בו' עכ"ל.
לפוס ריהטא וכמו שהצין צעל המאור פרש"י אין מקום לקושייתם שכתצ לפרש"י דהני תנאי צין לת"ק צין לרצי שילא לית להו העוסק צמנזה פטור מן המנזה ול"ג צהא ומכל המנזות האמורות צתורה כו' וטעמא דת"ק דפטור החתן וכל צני החופה מן התפלה ומן התפילין משום דצעי כוונה יחירתא ושכיחא שכרות כו' עכ"ל דהשתא קושטא דמלתא

הישן פרק שני סוכה

ואגדות מחרש"א

הוא צין לת"ק צין לרצי שילא החתן וכל צני החופה חייצין צסוכה וצכל המנזות א' דהעוסק צמנזה אינו פטור מן המנזה אלא שהתוס' הצינו מפרש"י דהני תנאי היינו תנאי שאמרו משום ר' שילא אית להו העוסק צמנזה אינו פטור מן המנזה מדאית להו דכל צני החופה חייצין צכל המנזות אצל ת"ק דרצי שילא דפטור צצני החופה מן התפלה ומן התפילין אית להו דהעוסק צמנזה פטור מן המנזה ואין חילוק צין תפלה ותפילין לשאר מנזות ואפשר דהוו גרסי נמי צהדיא דצצרי ת"ק ומכל מנזות האמורות צתורה כנראה מדצרי צעל המאור דאיכא דהוו גרסי הכי ואהא שפיר קשיא להו דאי לית להו להני תנאי שאמרו משום רצי שילא דהעוסק צמנזה פטור מן המנזה ח"כ יתחייצ דדידהו החתן צסוכה וצכל המנזות וצהא פליגי נמי אח"ק דפטור ומשמע דלא לחיוצי לחתן טפי אחו לאפלוגי אח"ק אלא לפטור החתן יותר מת"ק אחו לאפלוגי ומיהו ממה שפרש"י דצצרי ת"ק טעמא דפטור מן התפלה משום דצעי כוונה ומן התפילין משום שכרות הוא מוכרע דצצרי צעל המאור דת"ק נמי לית ליה עוסק צמנזה פטור מן המנזה דאל"כ לא הוה צריך להאי טעמא ואולי שצפ"ה שלפניהם לא היה כל זה כנראה שכתצו כל פ"ה דצשמעתין ולא כתצו זה והדצרים צרורים א' ודו"ק:

דף כו ע"ב בפרש"י בד"ה לימא קסבר רבי יוסי בו' ומבצי דין למעבד בוותיה בו' עכ"ל.
דמש"ה לא קמצעי לן לעיל לרצי יעקצ לימא סצר ר"י כו' דלא אכפת לן צהכי כיון דלית הלכתא כותיה א':

דף כז ע"א בפרש"י בד"ה חזר בו ר"א אצל חכמים בו' ובהא מיהא פליג בו' כמו שיש תשלומין לקרבנות יום א' אף ביו"ט

אחרון עכ"ל.
יראה שהוכרח הכא להאי טעמא דכמו שיט לו תשלומים לקרבנות כו' דמש"ה השתא למאי דחזר צו ר"א ולא תקשי לן מאי השלמה דסוכה איכא צליל יוס טוצ אחרון לתשלומין דליל יו"ט ראשון דצעו סוכה לכ"ע כיון דמנינו צו השלמה אחרת מיזם אחרון ליוס ראשון לגצי קרבנות א' אית לן למימר הך השלמה דאכילת יוס אחרון לתשלומין ליל הראשון אע"ג דסוכה ליכא ציוס אחרון אצל למאי דס"ד דהאי ישלים קאי לי"ד סעודות הא ודאי ליכא השלמה כיון דליכא סוכה ציוס אחרון וליכא נמי השלמה אחרת מיזם אחרון לשאר ימים ומחרש"ל דחק צזה לפרש דחיוצא דליל יו"ט ראשון

הגהות	חכמת שלמה	חידושים
דף כה ע"ב תוס' בד"ה משום דלא מטא כו' אפי' לאחר חצות לא קשה דמת מצוה שאני כו'. כנ"ל:	דף כו ע"א תוס' בד"ה משום בקי כו' אין הלכה כך כדפרשית שם. כנ"ל:	דף כו ע"ב תוס' בד"ה ולא בירך אחריו כו' מלתיה דר' יוחנן אמר. נ"צ פי' כמו זאת אומרת וק"ל:
דף כו ע"א תוס' בד"ה משום בקי כו' אין הלכה כך כדפרשית שם. כנ"ל:	דף כז ע"א מתני' חוץ מלילי יו"ט ראשון של חג כו'. נ"צ לילי הוא כמו רש"י בד"ה חזר בו כו' חוץ מלילי יו"ט הראשון כו'. נ"צ נ"ל דה"פ חזר צו ר"א מי"ד סעודות צסוכה ולא קאי אלא על לילי יו"ט הראשון ואע"פ שאותה סעודה צע"כ צריכה סוכה מ"מ חיוצא די"ד א' לאו צסוכה תליא אלא ילפינן מלילי פסח דצריך אכילה ומאחר דצריך אכילה אי אפשר לקיימה צלא סוכה ומ"מ עיקר מנזמה תלוי צאכילה ומש"ה יכול להשלמה צאכילת סעודה אחרני צאך שהיא אצל אי הוה מצריך ר"א י"ד סעודות צסוכה ח"כ ע"כ ממשצו כעין תדורו נפיק דצריך י"ד צסוכה ועיקר חויציהו צסוכה תליא וא"כ אך מועיל השלמה כו' ודו"ק. (עיין צמהרש"א):	דף כז ע"ב תוס' בד"ה ולא בירך אחריו כו' מלתיה דר' יוחנן אמר. נ"צ פי' כמו זאת אומרת וק"ל:

מהר"ם
כוונתו אינו אלא בפסוק ראשון ויכולין לכוין דעתן שעה קטנה כזו וגם אינו כ"כ שיהיו ואינן מתבטלין כ"כ ממצותן ולכך חייבין אבל חתן אינו יכול לכוין דעתו כלל ולכך פטור אבל בתפלה ותפילין דיתבטלו ממצותן על ידיהם אפי' השושבינים פטורין והא דקאמרי והשושבינים וכל בני החופה חייבים אק"ש לחוד קאי ופליגי את"ק אבל בכולהו אחרני מודו א' כנ"ל: בתוס' ד"ה הישן בתפילין וכו' עד ור' יעקב לא חייש וכו'. פי' אבל חכמים פליגי וס"ל דבלילה אפי' עראי אסור לישן בהן דחיישי' דלמא ישן שינת קבע והא דקאמרי חכמים אבל לא שינת קבע פי' כל מקום דאיכא למיחש לשינת קבע כגון בלילה אסור בכל ענין א':

דף כז ע"א בתוס' ד"ה אי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל וכו' עד אע"ג דלר"א אמרי' בשאר ימים אם השלים במיני תרגימא יצא. התוס' אזלי לטעמייהו דמפרשים בדבור שאחר זה שמתחיל חזר בו ר"א שלעולם לא חזר ר"א ממה שאמר שחייב לאכול י"ד סעודות אלא שמה חזר שיש להן תשלומין אף ביום אחרון אע"פ שאין אוכל אז בסוכה ועל זה קאי בגמ' ישלים במיני תרגימא אבל סעודת ליל ראשון אף ר"א מודה א' דבעי כזית דגן דוקא כדאיתא א' בירושלמי כמו שכתבו התוס' בדבור הנזכר ולכך כתבו הכא אע"ג דלר"א בשאר ימים אם משלים במיני תרגימא יצא אבל בסעודת ליל ראשון אף לר"א לא יצא במיני תרגימא:

הגהות והערות
כמ"ש התוס' שם כנלענ"ד. בן עזי דו"מ, מהר"ם, גנזי יוסף, ונחלת צבי. גן צ"ל "דאותה" גירסא "דקאמר" (דבש תמר). דן צ"ל ע"כ (דו"מ) וכדבש תמר ל"ג "אפשר". הן גיטין דף ס ע"א ד"ה פרשת טמאים. ון בדפו"ר גרים "נמי". ון עזי מים עמוקים, רצוף אהבה, יד אהרן או"ח סי' ל"ח ובמהרה"ם. הן עזי פנ"י ונר דוד. טן עזי תפארת בחורים. ון עזי בחגיגה דף ט ע"א ובפנ"י. יאן "דרי"ד" ל"ג (מהר"ם רנשבורג) ואולי צ"ל חיובא "דידה". וכן דף יא ע"א. יגן עזי יד אהרן או"ח סי' לח. יין עזי מהרש"ל ועמק סוכות. טן עזי ערוך לנר ובחי' ר' שמחה מדעסוי בילקוט מפרשים. טזן סוכה דף יא ע"א (פ"ב ה"ז).

אלא אעיקר מילתיה דסוכה המדובללת הו"ל לאשמועין (וכו') דאם יש בגגו טפח אמרינן חבוט רמי, כן נ"ל.

^{דאורייתא}

ובמה שכתבו עוד ור"ת מפרש דלמעלה מעשרים לא חשיב סכך פסול וכו', ודוחק הוא זה, ועוד דמהאי טעמא הו"מ למימר שתיהן כשרות איצטריכא ליה וכו', הקשה הרב חרדושי הלכות [מהרש"א] וז"ל, כפי לשון רש"י דסבר כמאן דליתיה וכו', לכאורה אין זה דומה, דבחמתו מרובה סבר כמאן דליתיה, דלאו סכך הוא, אבל בההיא דשתיהן כשרות, דעליונה צילתה מרובה וסכך מיקרי, אמאי לא תיפסל למעלה מעשרים גם התחתונה, ועוד (דאם כן) [דע"כ] הוא צריך לההוא סככה דלמעלה מעשרים, כיון דתחתונה חמתה מרובה, וסכך דידה כמאן דליתיה, ומהיכא תיתי לן למיגזר בדקיימי תרוייהו בתוך עשרים משום הך דקיימא עליונה למעלה מעשרים, דאטו נפסול כל סוכה אפילו בתוך עשרים מהאי טעמא דשמא יכשר למעלה מעשרים וכו', ע"ש מה שתירץ. ולע"ד נראה דאין כונת התוס' לומר דמהאי טעמא הוה מצי למימר שתיהן כשרות איצטריך ליה היכא דקיימי תרוייהו בתוך עשרים, מהו דתימא נגזור היכא דקיימא עליונה למעלה מעשרים וצילתו מרובה, כמו שהבין הוא ז"ל, דהא ודאי ליכא למיגזר, דא"כ תיפסול כל סוכה, כמו שהקשה הוא ז"ל, אלא כונתם להקשות, דכי היכי דמשני בגמרא תחתונה כשירה ועליונה פסולה אצטריכא ליה, מהו דתימא נגזור דילמא מצטרף סכך פסול וכו', והיינו טעמא דחיישינן דילמא אתי למטעי ולומר דכיון שהתירו חכמים התחתונה ולא מיפסלא משום סוכה שתחת סוכה מטעמא דכיון שעליונה חמתה מרובה הו"ל כמאן דליתיה, א"כ מהאי טעמא אתי למטעי ולומר דאפילו היכא דקיימא למעלה מכ' נמי תחתונה כשירה, דחשיב כמאן דליתיה, ולא מסיק אדעתיה למיחש משום צירוף פסול, כמו שכתב רש"י [ד"ה מ"ד], ג"כ מהאי טעמא נימא דשתיהן כשרות וכו' אצטריכא ליה, מהו דתימא נגזור כיון שאנו מתירין את התחתונה ולא מיפסלא משום סוכה ע"ג סוכה, דכיון דהתחתונה חמתה מרובה חשיב לההוא סכך כמאן דליתיה, א"כ אתי למטעי נמי היכי דקיימא עליונה למעלה מעשרים וחמתה מרובה מצילתה ותחתונה צילתה מרובה, דסבר דחשיב לההוא סכך כמאן דליתיה, כיון דחמתה מרובה, כן נ"ל, ודוק.

פרק ו' הלכה ז' אכילה בליל י"ט ראשון בסוכה חובה מכאן ואילך רשות וכו' רצה אינו אוכל כל ז' אלא פירות וכו'. הנה התוס' ז"ל בברכות בפרק שלשה שאכלו דף מ"ט

טעם המלך

א מה שכתב רבינו המחבר דלא לישחמיט לאחד מן הפוסקים לומר כן, נעלם היה ממנו ספר תניא, וספר שבולי לקט סימן קי"ט, המביא הדין בשם רבינו אביגדור, דהאי דאוכלין אכילת עראי לאו ב"ט איירי, דסעודת שבת וי"ט עושה קבע, וא"כ לא רחוקה לנו ממנו לומר דתוס' והרא"ש הכי סבירא להו, ולא מטעמיה, משום שלומדין הדבר ממעשר ששבת קובע למעשר, אלא לפי שצריך לאכול פת משום שמחת י"ט, המצוה הזאת עושה סעודת קבע אף לפחות מכביצה, וכן ראיתי למורי הגאון נר"ו בחדושי צ"ח על מסכת ברכות [מט ע"ב] שכתב נמי הדבר מסברתיה, דתוס' והרא"ש סבירא להו סעודת שמחת י"ט הוי קבע, והסתיר נמי הדבר מדברי הטור שכתב לילה הראשון דוקא אסור לאכול כזית חוץ לסוכה, כמו שהקשה הרב פה על דבריו, וגם מרבינו צ"ח נעלם היה רבינו אביגדור, וגדולה מזו דברי ריא"ו ריש פרק ערבי פסחים ע"ש [דף כ' ע"א אות א'], דכתב בפירוש דשבת וי"ט קובע ואפילו לענין פירות, ואף שאין דעת הפוסקים מסכימים אתו בזה לענין פירות, מ"מ לענין פת ודאי י"ל דלא

ע"כ בד"ה אי בעי אכיל הקשו וז"ל, ותימה דאמרינן בסוכה אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל, חוץ מלילה הראשונה בלבד, ואילו בפרק שלשה שאכלו משמע דבי"ט חייב לאכול פת, ומש"ה אם טעה ולא הזכיר י"ט בברכת המזון חוזר, ותיצו ד"ל דה"פ, שאינו צריך לאכול בסוכה אם לא ירצה, אבל חייב לאכול בשביל י"ט, וחוזרו והקשו וא"ת ומאי נפק"מ אי צריך לאכול בשביל י"ט או בשביל סוכה, יע"ש, וכונתם מבוארת, דק"ל דכיון [דע"כ] [דע"כ] בשביל י"ט מיחייב לאכול פת, א"כ חייב לאכול בסוכה, דהא בהא תליא, וכן מבואר בהרא"ש [שם אות כ"ג], וכיון שכן יש לתמוה דמאי ק"ל, הא משכחת לה שפיר דיוצא ידי חובת י"ט ולא מיחייב לאכול בסוכה, דאיכא בעי לא אכיל אלא כזית או כביצה, דמשום י"ט נפיק ידי חובה, ובסוכה לא מיחייב עד דאכיל יותר מכביצה, דבציר מהכי הו"ל אכילת עראי, וכדאיתא בהדיא בפ"ב דסוכה דף כ"ו ע"כ [וע"ש כ"ז ע"א], וכן כתב הר"ן שם [סוכה דף י"ב ע"ב] בהדיא וז"ל, לפיכך נראה וכו', ובי"ט ראשון של סוכות (דאמרינן) [גמרינן] נמי דמיחייב לאכול שיעור שהוא חייב לאכול בסוכה, דאילו מדין י"ט סגי ליה לאכול כביצה עראי חוץ לסוכה וכו', יע"ש, וכן כתב בחידושי הרשב"א [סוכה כ"ו ע"ב], יע"ש, וכבר ראיתי מי שתמה על הרא"ש כן, עיין בספר דבר משה [אמאריליו, ח"ב סימן קכ"ג]. ולפי חומר הנושא היה נראה לומר, דס"ל דהא דאמרינן דאוכלין אכילת עראי חוץ לסוכה, היינו דוקא לשאר ימי החג, אבל ב"ט אפילו אכילת עראי דהיינו כזית או כביצה אסורה, והיינו טעמא, משום דאכילת שבת וי"ט עראי דידהו חשיבא קבע, כיון דכתיב [ישעיה נ"ח, י"ג] וקראת לשבת עונג, וכההיא דאמרינן בכיצה פרק המביא [ל"ד ע"ב] שבת קובעת למעשר, והיינו טעמא משום דכתיב וקראת לשבת עונג, ופרש"י דכיון דאכילה ידידה עונג, קבעה, שאין בה עוד שם עראי עליה, אלא שם קבע, יע"ש, וא"כ הכא נמי דכוותא, ואע"ג דהתם קאמר שבת קובעת, מ"מ משמע דה"ה י"ט, ד"ט נמי אקרי שבת [ויקרא כ"ג, ט"ו], ומצוה לכבדו ולענגו כשבת, וכמ"ש רבינו בפרק ו' מהלכות י"ט [הלכה ט"ז], וכבר הארכתי בזה בפ"ה מהלכות מעשר [הלכה כ"ג], וא"כ היינו דק"ל שפיר, דכיון דמיחייב לאכול בשביל י"ט, ע"כ חייב לאכול בסוכה, ואפילו כזית או כביצה. האמנם הא ודאי דחיקא מילתא טובא היא, דא"כ לא לישתמיט לשום אחד מהפוסקים לומר דין זה^א, ומסתמיות דבריהם משמע דאכילת עראי שריא לגמרי ואפילו ב"ט, ומה גם שמדברי הטור ז"ל בנו מבואר דאפילו ב"ט מותר לאכול אכילת עראי חוץ לסוכה, מ"מ בסיומן תרל"ט וז"ל, ומיהו

מעשה חושב

קפא דאי בעי לא אכיל אלא כזית או כביצה וכו' ובסוכה לא מיחייב עד דאכיל יותר מכביצה. לענ"ד יש ליישב קושיתו, דהא דכביצה לא נעו סוכה היינו רק אכילת רשות, אבל לא אכילת מצוה, דכיון דלחששה רחמנא לאכילתו נעו סוכה, וכעין זה תמנא נרש"י ביצה דף כ"ז ע"ג בסוף ד"ה חלה שנעמלת וכו', וכעין זה כתב הרמ"ה ז"ל אליה דר"ש דק"ל [נזיר ד' ע"א] דכל שהוא למכות וכזית לקרבן, והיינו משום דמלקות נרץ להיות מויד, מש"ה לוקה אבל שהוא, משום דלחששה להאי כל שהוא, וע"ש, מדע שכן הוא, דהא גמרינן [סוכה כ"ז ע"א] דנפוקה גליל סוכות דחייב לאכול פת ג"ש דחמשה עשר חמשה עשר מתנ המנחות, והתם הרי סגי כזית, דומיא דמצה, ואי נימא דזית גם נמקוס שחייב לאכלו חשיב נמי עראי, א"כ הא הו"ל כיון דאכילת עראי אינו חייב בסוכה, אמאי נרץ לאכלו להאי כזית בסוכה דוקא, הרי אכילת עראי פטור מסוכה ולא מקיים כלל מצוה סוכה באכילת עראי, אלא ע"כ צ"ל דכיון דחייב לאכול כזית גליל סוכות, (בסוכה) חייב לאכלו [בסוכה] ממילא, משום דהמצוה עשאו קבע, וא"כ ה"ה נמי אי חייב לאכול כזית פת צו"ט, יהיה מלחזה טעם

שהן עיקר כבוד שבת וי"ט, לא, אלא בעינן סעודת קבע, וכמ"ש התוס' והרא"ש [אות ה'] בפרק ערבי פסחים דף ק"א ע"א ד"ה טעימו מידי לענין מיני תרגימא, דאפילו אי מיני תרגימא מהני להשלים סעודה שלישית בשבת, מ"מ בסעודת שחרית וערכית לא מהני, שהם עיקר כבוד שבת. ומה שתמה עוד מוהר"ם בן חביב דמנ"ל להטור והר"ן דשיעור סעודה שלישית בעי כביצה, מי עדיפא סעודה שלישית מליל פסח דסגי בכזית מצה, וליל סוכה דסגי בכזית פת שיאכל בסוכה, יע"ש, י"ל דס"ל דהתם שאני, דכיון דנפיק ידי חובת מצה וסוכה בכזית, חשיבא אכילה דידיה קבע, ויוצא בה נמי ידי חובת י"ט, אבל בעלמא לא נפיק עד כביצה, דבציור מהכי לא מקריא סעודה, וא"כ מש"ה ק"ל, דכיון דע"כ מיחייב למיכל פת, דהיינו יותר מכביצה בשביל י"ט, אם כן חייב לאכול בסוכה, והא בהא תליא. אלא מיהו מהא דגרסינן בשבת פרק כל כתבי דף קי"ט ע"ב, אמר ר' אלעזר לעולם יסדר אדם שולחנו בע"ש, אע"פ שאינו צריך אלא לכזית, משמע דלא מיחייב לאכול אלא כזית גרידא, וכן מוכח מדתנן בפ"ב דסוכה [כ"ז ע"א], רבי אליעזר אומר י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה, אחת ביום ואחת בלילה, והשתא קשה לדעת הרא"ש שהסכימה דעתו שם [בפרק ע"פ] דסעודה קפ"ב שלישית בעיא פת, א"כ ט"ו סעודות הו"ל למימר, שהרי אי אפשר לז' ימים בלא שבת, אלא מוכח ודאי דלא מיחייב לאכול אלא כזית או כביצה, ולא יותר מכביצה, דהשתא משום הכי לא קתני ט"ו סעודות, משום דיכול לקיימה בכביצה, דלא בעינן סוכה,

[17/08/2018]

טעם המלך

צריך שיעור ביצה, אלא בכזית לבד הוי קבע, כיון דצריך לברך אחריו ברכת המזון, ועושה שבת קבע, שיוצא בו סעודת שבת, ומדברי רבינו אביגדור וגם מדברי צ"ח משמע דקבע הוא כיון שצריך לאכול ב"ט, ולא סגי בלא"ה, והיינו מצד חיוב שמחת י"ט, ולא מפאת עונג, ואף אם אין י"ט קובע למעשר כשבת, דגבי שבת כתיב עונג ולא גבי י"ט, וכמ"ש פרק (ב') [ה'] מהלכות מעשר, עיין עליו ובהערותינו שם^[1], היינו כל אכילתו, מ"מ ודאי סעודה זאת שהיא חיוב עושה קבע, דכל חיוב הוא קבע, ולפי הערה זו באמת מסולקת תמיהת הרב בעל אליה רבה סימן תרל"ט [ס"ק יא] על דברי רבינו אביגדור, דאם י"ט עושה קבע מאי הקשה הש"ס בסוכה [כ"ו ע"ב] מעשה לסתור, דילמא מה שאמר ר"ג העולם לסוכה היה ב"ט, וסעודת י"ט הוי קבע, ולפי הערותינו נחא, דדוקא לענין שיעור אמר רבינו אביגדור למילתיה, דהיינו ש"ט עושה כזית פת לקבע, כיון שיוצא בו ידי שמחת י"ט הוי קבע, אבל טעימה של ריב"ז ושתי כוחות שאמר רבן גמליאל לעולם לסוכה אינו קבע, והיינו דלא כריא"ז ריש פרק ערבי פסחים שהבאנו לעיל, שאמר אפילו פירות הוי קבע, עיין [שם] דמירין לענין קידוש במקום סעודה, עיין ברי"ף פרק ערבי פסחים (קנ"א ע"ב דפוס זולצבאך) [דף כ' ע"א בדפוס שלפנינו].

ואולם אנכי הקשיתי לפ"ז קושיא אחרת, דהנה הב"ח סימן רצ"א [ד"ה ומ"ש יכול] כתב בדברי הטור שם שכתב דסעודה שלישית הוי שיעור ביצה, היינו לחומרא, דילמא כר' יהודה [ברכות מ"ה ע"א] דברכת המזון הוי כביצה, ע"ש היטב, ומינה נשמע דזה תליא בזה, אם ברכת המזון בכזית, סגי שיעור סעודת שבת וי"ט בכזית, ואם ברכת המזון בכביצה, שיעור סעודת שבת וי"ט כביצה, עיין עליו, א"כ לפ"ז לא מקשי הגמ' ביומא [ע"ט ע"ב] מר' צדוק הא כביצה בעי (שיעור) [סוכה], דילמא לעולם כביצה נמי לא בעי (שיעור) [סוכה], אלא מעשה דר' צדוק ב"ט הוי, והרי אנו סובר כרבי יהודה דברכת המזון כביצה, ע"ש [בע"א] בתוס' ד"ה ולא בריך אחריו, וא"כ פחות מכביצה לא הוי סעודת י"ט כסברת הב"ח, ולפ"ז אין י"ט קובע, והיה אוכל חוץ לסוכה, אבל כביצה יוצא בסעודת י"ט, וי"ט קובע, והיה צריך לאכול בסוכה, כל זה בפת, אבל בפירות זה ליתא, כאשר ביארנו לפרק קושית הרב בעל אליה רבה, לכן ר"ג (דאוכל) [דאכל] פירות, ואף שהשיעור היה יותר מכביצה, אפ"ה עראי הוא, דאין יוצא בסעודת י"ט, ולכן רק מחומרא אמר העולם לסוכה. ולולי דמסתפינא הייתי אומר דעל ר"ג לשיטתיה פריך הש"ס, דהא ר"ג אית ליה במשנה ברכות [מ"ד ע"א] דעל כל שבעת מינין מברך שלש ברכות, דארץ לא הפסיק הענין, ואכלת ושבעת אכולא קאי, ולדידיה היה סובר הש"ס דיוצאין סעודת י"ט ושבת בפירות אם המה מז' המינין, ואפילו לזה שבת קובע, וכסברת הריא"ז שהבאנו לעיל, ואף שלדידן לא ס"ל הכי, כיון דאנן קי"ל דלא כר"ג, לכן צריכין פת לסעודת י"ט, אבל

משאכל בה כזית דגן יצא ידי חובה, אע"ג דשיעור אכילה בלא סוכה הוא כביצה, שאני ליל ראשון שהוא חובה טפי, ואפילו לא בעי למיכל אלא כזית אסור לאוכלו חוצה לה וכו', יע"ש, הנה מבואר מדבריו דדוקא בלילה הראשונה בלבד הוא דאסור לאכול אפילו כזית חוץ לסוכה, אבל בשאר י"ט מותר.

ולכן נראה דס"ל להתוס' והרא"ש, דאף לענין שבת וי"ט לא נפיק ידי חובת סעודת י"ט אלא דוקא ביותר מכביצה, אבל בציור מהכי לא חשיבא אכילה דידיה, ואינו יוצא ידי חובה, וראיה לדבר מ"ש התוס' ביומא בפרק יה"כ דף ע"ט ע"ב ד"ה מיני תרגימא, דאין יוצאים ידי חובת שלש סעודות בפירות, משום דלא מהני גבי סוכה, וא"כ מינה נמי משמע דבכביצה לא נפיק ידי חובה, כיון דלא בעיא סוכה, ומ"ש הטור סימן רצ"א דשיעור סעודה שלישית הוי כביצה, כבר כתב הרב מג"א שם ס"ק א' דלאו דוקא, אלא יותר מכביצה, ועיין כמוהר"ם בן חביב בקונטרס תוספת יום הכפורים (דף י') [דף ע"ט ע"ב בתורה מיני תרגימא] שהבין בדברי הטור כפשטן, דבכביצה לבד יוצא ידי חובה, ותמה עליו דכיון דלא בעי סוכה היאך נפיק ידי חובת סעודה שלישית, יע"ש מה שתירץ.

[צ"ח חכמה]

ועוד נראה, דאפילו נימא שדברי הטור בדוקא הן, כמ"ש מוהר"ם בן חביב, אפ"ה איכא למימר דדוקא לענין סעודה שלישית הוא דכתב הטור דיוצא ידי חובה בכביצה, אע"ג דאינו אלא אכילת עראי, אבל בסעודת שחרית וערכית

מעשה חושב

שיהיה, נחמייז לאכלו בסוכה דוקא, אבל לא מטעם דשנת קובע וכמ"ש הגאון המהר"ם ז"ל, אלא מטעם דהמנוח ענמה משויא ליה קבע, ונפיק"מ בזה, דלחמ"ל שאלו נשנת ג' סעודות, או צו"ע ב' סעודות, יכול לאכול אחריתן כזית פת חוץ לסוכה, דכיון דאין מנוח לאכילה זו, אינה קובעת, ומנא לפ"ז דהא דקמי אוכלין אכילת עראי חוץ לסוכה, לאו לשאר ימי החג דוקא, אלא אפילו נשנת וצו"ע נמי, לאחר שקיים את הסעודות שהן חובה עליו לאוכלן, מותר לו ג"כ לאכול אכילת עראי חוץ לסוכה, ולפ"ז לא קשה נמי אהא דפרין הש"ס בסוכה דף כ"ו ע"ב מעשה לסתור, דמאי פריך, דלילמא עובדא דריב"ז ור"ג צו"ע הוי, (וכמו שהקשה הא"ר [סימן תרל"ט ס"ק יא] ארבינו אביגדור דס"ל דצו"ע קובע), משום דכיון דאין יוצאין ידי חובת סעודה נטעימה ונפירות, א"כ גם צו"ע מקרי זה סעודה עראי, משום דצו"ע אינו קובע, אלא סעודת המנוח קובעת, והא"ר שהקשה כן על רבינו אביגדור, היינו משום דמשמע דס"ל דצו"ע קובע, וכמ"ש נמי המהר"ם ז"ל במירונו. שזו ראיתי דנעין מ"ש בזה כחז נמי טעם המלך, אבל הנותן יתרון כי לא דרכתי דרכו, ודוק.

קפ"ב דסעודה שלישית בעיא פת א"כ ט"ו סעודות הו"ל וכו', אלא מוכח ודאי דלא מיחייב לאכול אלא כזית או כביצה וכו'. לענ"ד יש להקשות נראה זו טוה"א, משום דאפילו תימא דגם סעודה שלישית נעיא יותר מכביצה, מ"מ לא חשיב ר"א ט"ו סעודות משום שנת, מפני דר"א לא קא חשיב אלא הסעודות שמתחייב לאכול בסוכה משום משו כעין מדורו, דחייב לאכול כל הסעודות בסוכה מהאי טעמא, אבל מה שחייב לאכול נשנת עוד סעודה שלישית משום מנוח, הא לא קחשיב ר"א, משום דמנוח לא אייתי קרא, ואי משום דכיון דסעודה שלישית נמי שיעורה צומח מכביצה וא"כ ממילא חייב צ"ו סעודות בסוכה, הא לימא, דאי משום הא הרי יכול לאכול כזית פת נצטו ולהשלים המותר בסוכה כנדי אכילת פרס אי לא מקרי סעודה נע"א, ודוק.

הוא סובר כרבי יהודה דברכת המזון כביצה, ע"ש [בע"א] בתוס' ד"ה ולא בריך אחריו, וא"כ פחות מכביצה לא הוי סעודת י"ט כסברת הב"ח, ולפ"ז אין י"ט קובע, והיה אוכל חוץ לסוכה, אבל כביצה יוצא בסעודת י"ט, וי"ט קובע, והיה צריך לאכול בסוכה, כל זה בפת, אבל בפירות זה ליתא, כאשר ביארנו לפרק קושית הרב בעל אליה רבה, לכן ר"ג (דאוכל) [דאכל] פירות, ואף שהשיעור היה יותר מכביצה, אפ"ה עראי הוא, דאין יוצא בסעודת י"ט, ולכן רק מחומרא אמר העולם לסוכה. ולולי דמסתפינא הייתי אומר דעל ר"ג לשיטתיה פריך הש"ס, דהא ר"ג אית ליה במשנה ברכות [מ"ד ע"א] דעל כל שבעת מינין מברך שלש ברכות, דארץ לא הפסיק הענין, ואכלת ושבעת אכולא קאי, ולדידיה היה סובר הש"ס דיוצאין סעודת י"ט ושבת בפירות אם המה מז' המינין, ואפילו לזה שבת קובע, וכסברת הריא"ז שהבאנו לעיל, ואף שלדידן לא ס"ל הכי, כיון דאנן קי"ל דלא כר"ג, לכן צריכין פת לסעודת י"ט, אבל

[1] בטעם המלך. לפנינו שם אין שום הערה ע"ז בטעם המלך.

סעודות הללו במיני תרגימא יצא, יע"ש, והוא תימה, דא"כ מה יענו לההיא דפרק שלשה שאכלו, דקאמר דבשבת וי"ט אם טעה חוזר, ואמאי, אי בעי לא אכיל פת, דומיא דר"ח, ובדוחק יש ליישב דס"ל ל"א הללו, דכיון דהא מיהא מיחייב לאכול, אע"ג דלא מיחייב לאכול פת, מ"מ מסתמא ודאי אורחיה דאינש לאכול פת בשבת וי"ט, ומש"ה חייב לחזור, וההיא דר"ח דקאמר [בברכות שם] דאם טעה אינו חוזר משום דאי בעי לא אכיל, לאו למימרא דאי בעי לא אכיל פת אלא פירות, כמ"ש התוס' ז"ל [ד"ה אי בעי], דא"כ חייב לחזור דומיא דשבת, אלא אי בעי לא אכיל כלל, וכדעת רבינו ירוחם [נתיב י"א ח"א דף ס"ד ע"א] שכתב מרן הב"י (בסימן תר"ב) [ריש סימן תי"ח], יע"ש, ועוד יש ליישב בזה, ועיין במרן הב"י ז"ל או"ח סימן (תקפ"ח) [תקע"ח], ובהרב החינוך סדר עקב סימן (תכ"ח) [תל"ז], ודוק.

הלכה ט"ו עצי סוכה אפורים כל שמונת ימי החג בין עצי דפנות בין עצי פסח וכו'. כתב ה"ה, ומהסוגיא דסוף פרק המביא [ביצה ל' ע"ב] משמע דלא מהני שום תנאי בעצי סוכה דמצוה, וכן עיקר וכו'. הכי מוכח בהדיא מהא דפרכינן התם אבל סוכה דמצוה לא, והתניא סיככה כהלכתה ועיטרה בסדינין המצויירין וכו', אביי ורבא דאמרי תרוייהו באומר איני בודל מהם כל בין השמשות, דלא חלה קדושה עליהו וכו', ופרש"י ז"ל ד"ה אביי ורבא דאמרי תרוייהו וכו', אבל עצי סוכה שאינו יכול להתנות תנאי זה, שהרי ע"כ יבדל מהן כל בין השמשות משום דסתר אהל, ובין השמשות ספק י"ט הוא, חלה קדושה עליהם, וע"י קדושה זו הוקצה לשבעה וכו', וכתב הרב בעל חידושי הלכות [מהרש"א] ז"ל, וה"ה דהאי תנאי דאיני בודל מהן לא מהני בסוכה דעלמא, דע"כ יבדל מהן כל בין השמשות, משום דסתר אהל, אלא דמהני ביה תנאה, כדאוקימנא לעיל דסיפא אתאן לסוכה בעלמא, דהיינו שאם התנה עליה מבעוד יום שאם תפול למחר יסיקנה, (וכן) [כן] צ"ל לפירוש ר"ת ז"ל שכתבו התוספות בפרק במה מדליקין [כ"ב ע"א ד"ה סוכה] דמהני תנאה ביותר מכדי שיעור סוכה, היינו תנאה דלעיל, אבל האי תנאה דאיני בודל לא מהני ביה, משום סתירת אהל, דהא קאמר הכא אבל עצי סוכה דחיילא קדושה עליהו אתקצאי לשבעה, כפר"ת, ובסוכה דמצוה האי תנאה דלעיל לא מהני משום דמה חג וכו', עכ"ל.

אורח חיים

ואיני מבין דבריו, דאיך אפשר לומר דלדעת ר"ת ז"ל בעצי סוכה היתרים על כדי הכשר סוכה מהני תנאה שאם

ודוקא בשני סעודות שהם עיקרות, דנפק"ל [סוכה כ"ז ע"א] מקרא דתשבו כעין תדורו, מה דירה אחת ביום ואחת בלילה וכו', מיחייב לאכול בסוכה, מה שאין כן סעודה שלישית, דאינה אלא משום חיובא דקרא, דלאו אורחיהו דאינשי אלא בב' סעודות, והילכך לא נפק"ל סעודה שלישית מקרא דתשבו כעין תדורו כי היכי דניחייב בסוכה. ועיין במג"א סימן תקכ"ט ס"ק ה', שהביא ראיה ממשנה זו ד"ט לא בעיא ג' סעודות, מדלא קתני אלא י"ד סעודות, ולא ידעתי היכי נחא ליה בהכי, שהרי לדידיה נמי תיקשי דליתני ט"ו סעודות משום שבת, ודוק.

ופ"ש רבינו [הרמב"ם כאן] רצה אינו אוכל כל ד' אלא פירות, כתב הרב בעל מג"א סימן תרל"ט ס"ק י' דלאו דוקא כל ד', אלא בחול המועד, אבל י"ט ושבת צריך כזית פת, אך לא בעי סוכה, וקשה שדבריו סותרים למ"ש בסימן רצ"א [ס"ק א'], דסעודה שלישית לא מהני אלא ביותר מכביצה, דבציור מהכי הוי אכילת עראי, וא"כ איך כתב כאן דבכזית פת די ליום טוב ושבת, וצ"ע.

ודע שזה שכתבנו למעלה משם התוס' והרא"ש בפרק ערבי פסחים דאפילו במיני תרגימא מהני להשלים סעודה שלישית, מ"מ בסעודת שחרית וערבית שהם עיקריות לא מהני, נראה שמוכרח הדבר מדאמרינן בברכות בפרק שלשה שאכלו [מ"ט ע"ב] אלא מעתה שבתות וימים טובים דע"כ אכיל ה"נ דאם טעה חוזר, א"ל הן, והשתא אם איתא דאפילו בסעודת שחרית וערבית מהני מיני תרגימא, אם כן היכי קאמר תלמודא דבשבתות חוזר, הא אי בעי לא אכיל פת, אלא מיני תרגימא, דלא מיחייב בברכת המזון, דומיא דר"ח, דאינו חוזר משום דאי בעי לא אכיל פת אלא פירות, אלא ודאי משמע דבסעודת שחרית וערבית מיהא מיחייב לאכול [פת], דהשתא ההיא דפרק שלשה שאכלו דקאמר אלא מעתה שבתות וי"ט, מיידי בסעודת שחרית וערבית. האמנם מדברי ה"ה בפרק ל' מהלכות שבת דין ט' משמע דס"ל דאפילו בסעודת שחרית וערבית יש מי שאומר דיכול להשלימן במיני פירות, שכתב על מה שכתב רבינו חייב אדם לאכול ג' סעודות וכו' וז"ל, ונחלקו המפרשים האחרונים אם יכול להשלימן במיני פירות (וכו'), ודעת ר"ת דלא, וכן נראה מדברי רבינו, ע"כ, משמע דאג' סעודות שכתב רבינו קאמר דנחלקו המפרשים אם יכול להשלימן במיני פירות, דאם לא כן הכי הול"ל, ונחלקו המפרשים על סעודה שלישית אי יכול להשלימה במיני פירות, וכן מבואר מדברי הרשב"א ז"ל בחידושו בשבת פרק כל כתבי [ק"י ע"ב], שכתב דיש אומרים דאפילו אי עביד ג'

טעם המלך

המנין לדידיה שאני, דהתורה אחשביה לסעודה, וע"ש, ובחידושי הארכתי בזה מאד. ועל דברת הרב מג"א סימן תקכ"ט, שרצה להוכיח דאין לעשות סעודה שלישית ב"ט מר' אליעזר דאמר י"ד סעודות, שהביא הרב פה, והוא תמה מפני מה הקשה מ"ט ולא משבת, ולדידי קשה טובא על הרב בעל מגן אברהם הלא מ"ט ל"ק כלל, דהא ודאי אף לפוסקים דס"ל חייב לעשות סעודה שלישית, היינו לדידן דק"ל כרבי יהושע [ביצה ט"ו ע"ב] דשמחת י"ט הוא חוב, אמרו הם דחכמים השו כבוד י"ט לכבוד שבת, אבל לרבי אליעזר דס"ל בכמה מקומות [שם, ועוד] שמחת י"ט הוא רשות, וא"כ מצד י"ט אם רצה מתענה, ודאי לדידיה לא צריך לעשות סעודה שלישית, וא"כ ר"א לשיטתיה מה יאמר יותר מ"ד סעודות, הא סעודה שלישית לאו מתשבו כעין תדורו נפקא, אלא מצד חיוב י"ט, ולדידיה ליתא כלל בחיוב י"ט, וצ"ע.

לדידיה אף על הפירות אם המה משבעת המינין יוצא, והוי קבע, והרי כותבת משבעת המינין הוא, וקושיא אליה רבה אפ"ה מסולקת, דעיקר קושיא הש"ס מריב"ז היה דהוה דק (טעמא) [טעמא] בעלמא, ודאי אין י"ט ושבת קובע, דלית מאן דחש לטעימה. ובהך סברא תירצתי נמי קושיא מג"א סימן תרל"ט ס"ק ו' על הרא"ש [סוכה פ"ב אות י"ג], שפסק אף למ"ד פרי בעי סוכה, היינו דוקא אם קובע סעודה עליו, וזולת זאת הוי עראי, א"כ מאי הקשה הש"ס יומא [ע"ט ע"א] מר"ג דרך לחומרא אמר העולם לסוכה, הלא מדינא הוא, דילמא לא קבע סעודה עליה, ודומיא דריב"ז, ע"ש היטב, ואמרת דודאי הרא"ש אמר למילתיה בשאר פירות או שלא אליבא דר"ג, אבל בכוחות אליבא דר"ג הרא"ש מודה אי פירי בעי סוכה אף אי אוכל דרך עראי אם אוכל כשיעור ביצה או יותר הוי קבע, כיון דהכוחות חייבים לברכת המזון אליבא דידיה והוי כפת. ובאמת אנכי נכון בזה אמאי לדידיה לא יהיה חייב בסוכה אף אי פירי לא בעי סוכה, שבעת

לבינתך זה שאני נכנס אסור בו לעולם בין שנפל ובנאו כו' ויש מי שמתיר בזה, וע' בס' נצח ישראל פל"ה עה"פ סוכה דוד הנופלת, ובתתם סופר השמטות לחו"מ סי' קפ"ט ומש"כ בספרי נפש חיה סי' תקמ"ז מדוכתי טובי.

ת"ר מעשה ברי' אלעי שחלך לחקביל פני ר"א רבו בלוד כו', שהיה ר"א אומר משבח אני את העצלנים כו' והאר"י מנין שחייב אדם להקביל פני רבו ברגל שנאמר מדוע את הולכת אליו היום לא חודש ולא שבת, מכלל דבחודש ושבת מחייב אינש לאקבולי אפי רביה, ל"ק הא דאזיל ואתי ביומיה, הא דאזיל ולא אתי ביומיה — כבר העירו דפתח ברגל ומביא ראיה מפסוק שלא מוזכר בו כלל רגל, וכמו כן למה הוקדם חודש לשבת הקדום ומצוי יותר, והנה בסדר עולם פ"ג אמרו משפט רשעים בגיהנם י"ב חודש שנאמר והיה מדי חודש בחדשו וגו' ריב"ג אומר מן הפסח ועד העצרת שנאמר ומדי שבת בשבתו כו' וכתב הגר"א בהגהותיו אות יא: ע"כ צ"ל על יו"ט דאם בשבת עצמו משתעי קרא הו"ל למיכתב מדי שבת בשבתו כרישא והדר מדי חודש בחדשו אע"כ קאי על יו"ט ורגלים הסמוכים ביותר הם פסח ועצרת, ובזה מיושב נמי הגמ' גבי חייב אדם להקביל פני רבו ע"ש, והנה מפליא דלפ"ז הרי קבלת פני הרב בחודש ושבת מבוארת במקרא יותר מאשר בחג ומועד ולא אשתמיט בחו"ל או בפוסקים שזכירו הלכה זו למעשה (ויעוין בפירוש רבינו חננאל לראש השנה ט"ו ב' ובהגה שם שמשמע דלפניו היתה גירסא אחרת). ברם הנה ידענו כי לפנינו בישראל התאספו המוני העם לשמוע תורה מפי רבותיהם בחדשי כלה אלול ואדר, החדשים הקרובים בזמן לחגים המסורבלים במצות, וביחוד באו בשבוע שלפני הרגל, ראה ברכות ו' ע"ב שבתא דריגלא, וברש"י שם: שבת שלפני הרגל שהכל נאספין לשמוע הלכות הרגל, ובבבבירות סי' ע"א: תרגמה רב הונא בר סחורה קמיה דרבא בריגלא, וברש"י שם: בשבת שלפני הרגל שבו דורשים הלכות חג בחג, נמצא שהיו שלשה זמנים מיוחדים לקבלת פני הרב, הזרזים באו בחודש שקודם החג, המאחרים באו בשבוע שלפני החג, והמפגרים באו לרגל עצמו, והנה כשאמרה השונמית לאישה בהיותו עם הקוצרים: שלחה נא לי אחד מן הנערים ואתה האתונות וארוצה עד איש האלהים, הרי ודאי שאותו יום עצמו לא שבת או חג היתה, ובראות בעלה כי ממחרת היא לרוץ אותו יום עד איש האלהים התפלא ואמר לה: הן עתה — בזמן הקציר — לא חודש של חג ומה גם שאינו שבוע החג, ובכן מדוע את הולכת היום, שומעים אנחנו איפוא שבימות החג כן היה נהוג לרוץ לקבל פני הרב כאמור בחודש כלה ובשבתא דריגלא.

משבחה אני את העצלנים שאינם יוצאים מבתיהם ברגל, הנה בטח שר"א אמר דבריו אלו אחרי החורבן, דאי בזמן הבית איך יתכן לשבח אלו שאינם מקיימים מצות ראיית פנים בעזרה, ועמש"כ בנודע ביהודה מה"ת או"ח סי' צ"ד, אין לך כל שבט ושבט מישראל שלא העמיד ממנו שופט, ברש"י: יאיר ועבדון לא ידעתי שמות שבטיהן, וכ' מההרש"א מה שמסתפק ביאיר לא מצינו שהיה שופט כו', ויעוין בהגהות הגרש"ש שהביא מס' איי הים שהשיג ע"ד רבינו, וכן הובאה השגה זו בס' תולדות אדם בשם הג"ר זלמן מוילנא דהרי מפורש בקרא (שפטים י') (ג) ויקם אחריני יאיר הגלעדי וישפוט את ישראל עשרים ושתים שנה ולדעתי ברור שש"ס קל נפל בדפוס שהמהרש"א העיר על רש"י שמסתפק זה לוא מצינו שהיה שופט וכו', ובכן אין בזה פסוק. כ"ה ע"א, שיחת דקלים, משלות כובסין, שהבין סוד שיח טבעי הצמחים (ע' רש"י מלכים א' ה' י"ג וידבר על העצים מן הארץ אשר בלבנון ועד האזוב אשר יוצא בקיר, מה רפואת כל אחד ועץ פלוני כו'), וכאשר ראה דתלו כובסא בדיקלא (שזהו סימן שהאילן משאיר פירותיו ע' חולין ע"ח רע"א) ידע על מה ולמה יבש מעיינו ומה תקנתו.

ב"ט ע"א, פניו דומין כו' לשק, חצי רעב באין לעולם, יעוין תענית ט"ז א ולמה מתכסין בשקין כו', הרי כי בשביל הרעב התכסו בשקים ולכן היה שק סימן לרעב.

תעשה לא מיפטר, וכי ס"ד דעוסק במצות יהיה מותר לאכול נבלות כו' וצ"ע, אמנם בספרי נפש חיה סי' תרנ"ז סע' א הבאתי מפתחי תשובה יו"ד סי' קנ"ז סק"ד דלא תעשה שאינו עובר עליה בקום ועשה רק בשב ואל תעשה דינה כעשה, א"כ הל"ת דלא תאמץ את לבבך ולא תקפץ את ירך מאתיר האביון (דברים ט"ו ז) אינן דומות לל"ת שבאכילת טריפות וכדומה, ויעוין בריב"ש סי' שפ"ו ד"ה ואמר ובשו"ת בית יצחק יו"ד סי' ס"ה אות א.

ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש אדם וגו', מי היו, נושאי ארוננו של יוסף היו כו', לכאורה תמוה מדוע נקטו דוק ארוננו של יוסף ולא כל נושאי ארונות שבטי יה כולם שהעלו עמהם ראה ירושלמי סוטה פ"א ה"י שכל שבט ושבט העלה עצמות ראש שבט, ואם כי רק יוסף זכה שיליכו ארוננו במחנה שכינה בצד ארון הברית (סוטה י"ג א), אבל לא יתכן ששאר השבטים נהגו ח"ו מנהג בזיון בראשי שבטיהם להעמיסם על חמורים וגמלים (ע' ברכות י"ח א ת"ר המוליך עצמות ממקום למקום הרי זה לא יתנם בדסקיא ויתנם ע"ג חמור כו' מפני שנוהג בהם מנהג בזיון), וביחוד אחרי שיעקב כבר הקפיד על סדר נשיאת מטתו, ויתכן שלפי שכבר עבר מזמן עלות ראשי השבטים למרום עד יציאת מצרים לערך מאה ועשרים שנה (ע' פירוש ר"א אבן עזרא שמות ב) א"כ כאשר נתעוררה השאלה למה נגרע כבר עברו ק"כ שנים שלמות, והנה מבואר בירושלמי נזיר פ"ז ה"ה שאחרי ק"כ שנה הגוף חוזר לתרוד רקב, ורק יוסף שנחנט ידעו שגופו נשאר יותר בשלימות, לכן נושאי ארוננו של יוסף ביחוד הוזקקו לשאלה זו, ומאן דדריש וזאת ליהודה שבכל השבטים שלדן קיימת ושל יהודה מגולגלין עד שעמד משה וביקש רחמים לא ס"ל הך שביחוד נושאי ארוננו של יוסף היו.

ע"ב, רש"י ד"ה שחל שביעי שלהן כו' מצות קלה הבאה לידך אינך צריך לרחותה מפני חמורה העתירה לבוא, עמש"כ בס' נפש חיה סי' כ"ה סע' א ע"ד המג"א סק"ח מדוכתי טובי ושם סי' רפ"ו ע"ד המג"א סק"ג, וע"כ במקור חסד לס' חסידים סי' רנ"ה אות ג, ושם סי' תתע"ח אות ב, וראה שו"ת כתב סופר או"ח ס"ס ק"ג, אמר ר' זירא **אנא אכלי בסוכה וחדי בחופה וכ"ש דחדי לבאי דקא עבידנא תרתין**, אם כי מדתו כיארוך נאלא ע' סנהדרין נ"ט סע"ב, ועמש"כ בס' מרגליות הים שם אות כ"ז.

כ"ו ע"א, תניא א"ר חנניא בן עקביא כותבי ספרים תפילין ומוזוזות כו' פטורין מק"ש ומן התפלה ומן התפילין וכו', יעוין בתוספתא ברכות פ"ב ו' דאיתלף שטתייהו: כותבי סתו"מ מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפלה, רבי אומר כשם שאין מפסיקין לתפלה כך אין מפסיקין לק"ש, ר' חנינא בן עקיבא אומר כשם שמפסיקין לק"ש כך מפסיקין לתפלה.

ובמה אכילת עראי אר"י תרתי או תלת ביעי, כלומר לכל חד כדאית ליה בשיעור סעודה ג' או ד' ביצים עיין עירובין פ"ג א, ואכילת עראי הוי בפחות מכך.

ע"ב, מעשה והביאו לו לריב"ז לטעום כו' ואמרו העלום לסוכה כו', בשו"ת שואל ומשיב תליתאה ח"א סי' תס"ח הביא מא"ר שהקשה הא יו"ט קובע ובכן הרי בעי סוכה ועמש"כ שם, ויתכן דעובדא דריב"ז ר"ג ור' צדוק בחול המועד הוי ואינו קובע רק היו"ט עצמו.

כ"ז ע"א, ר"א י"ד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה, אחת ביום ואחת כלילה כו', הנה בליל יו"ט ראשון כ"ע לא פליגי שמחויב בסוכה, ויתכן שר"א הדגיש שמחויב ב"ד סעודות מלבד הלילה הראשונה והיינו עם סעודה שלישית של שבת דבאמצע, ולכן נקט אחת ביום ואחת כלילה, הקדים יום כלילה, דהיינו הסעודה הראשונה ביום חג עצמו.

תורה תשבו בעין תדורו, בירושלמי יליף בנז"ש כו', צ"ע למה הפליגו לירושלמי בעוד שכן היא גם בתלמודא דידן לקמן מג"ע רע"ב.

ע"ב, מ"ד האי אחריתי היא ואינה לשבעה קמ"ל, בתוס' לפי שבונה אותה באותן עצים, ויעוין ביו"ד סי' רט"ז סע' א אמר קונם

הלכות סוכה סימן תרל"ט

כג באר הגולה

משנה שם כ"ז
במקום כ טור והרין
שם ל דגמרינן ט"ו
הנאמר בסוכה מט"ו
הנאמר בחג המצות

רק המדקדקין במצוות, יש אומרים (יז) משום צינה, דיש צער לישון במקומות הקרים (מרדכי פ' הישן); ולי נראה, משום דמצות סוכה איש וביתו איש ואשתו כדרך שהוא דר כל השנה, ובמקום שלא יוכל לישון עם אשתו שאין לו סוכה (י) מיוחדת (יה) פטור. וטוב להחמיר ולהיות שם עם אשתו כמו שהוא דר כל השנה אם אפשר להיות לו סוכה מיוחדת: ג' **אכילה בסוכה (ט)** * **בליל יום-טוב הראשון (י) חובה; אפילו אוכל (כ) יכזית (ס) [כא] פת (כב) יצא ידי חובתו; מכאן ואילך רשות, רצה לאכול סעודה, סועד בסוכה, רצה אינו אוכל (כג) כל שבעה אלא (ט) פירות וקליות חוץ לסוכה אוכל, (כד) לכוין אכילת מצה בפסח: הגה * ולא יאכל בלילה הראשונה עד שיהא (כה) ודאי**

שערי תשובה

עיין בט"ו לקמן ס"ק יא וכן דעת המג"א לקמן ס"ק י"ד רבי"ט ושבת צריך לאכול כזית פת אך לא כפי סוכה, והביאו בבאה"ט לקמן: [ס] פת. עכה"ט. ועיין במח"ב שהבאתי דבריו לעיל דפת גמור בעינן לענין ברכה, ולכן כתב דבלילה הראשונה חייב לאכול כזית פת, ואין לכסות השולחן בבית-החורף אלא בסוכה כשבת ויו"ט, אך בשמיני-עצרת יכסה ג"כ בבית-החורף, הגמ"ג. וכתב א"ז: ומשמע דאף בסוכה אין חיוב לכסות בחוה"מ, וה"ה בחוה"מ של פסח:

(י) חובה. דנאמר כאן ט"ו ונאמר ט"ו בחג המצות, מה להלן לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות, ואילך רשות, ופי' הרא"ש דאירדו גשמים קאי דאל"כ הא חובה כיו"ט לאכול פת וממילא חייב בסוכה, ועיין תוס' שם ד"ה אי בעי אכיל וכו', דף כז ע"א, ועיין תוס' בברכות דף מט ע"ב ד"ה אי בעי אכיל וכו' ודו"ק: (ס) פת. אע"ג דכשאר ימים שיעור אכילה חוץ לסוכה בכביצה, אבל ליל ראשון שהוא חובה טפי, אפילו לא בעי למיכל אלא כזית אסור לאכול חוצה לה, הלכך יוצא בה נמי ידי סוכה, טור. וצריך לכוין, מ"א, ע"ש. ועיין עטרת זקנים סעיף ה: (ט) פירות. היינו בחוה"מ, אבל כיו"ט ושבת צריך לאכול כזית פת, אך לא כפי סוכה, עי' סימן תקכ"ט ס"א:

ביאור הלכה

הוא קביעות להצריכו סוכה ובדידה תליא מילתא, ע"ש: * **בליל יום-טוב הראשון חובה.** עיין משנה ברורה, והוא מהר"ן, וכדי ליישב מה שתמהו כל הפוסקים, דהלא גם בשבת ויום-טוב חובה לאכול פת וממילא מצוה מן התורה לאכול בסוכה, ומאי רבותא דליל זה. ולענין דעתי לא אבין קושיא זו, דנפקא-מינה להא דאיתא לעיל בסיומן רפת דארם הרגיל להתענות בכל יום ואכילה בשבת הוא צער לו פטור מלאכול, דלעונג ניתן השבת ולא לצער, מה שאין כן בליל א' של סוכות ואכילה גופא הוא מצות עשה כשאר מצוות עשה ולא משום עונג ניתן: * **ולא יאכל וכו'.** והנה קידוש היה יכול לעשות מבעוד יום קצת על היין (ורוצה לומר, דישתה כל הכוס במקום סעודה, והוא רק לדעת השולחן-ערוך דיכול לשותת אפילו רביעית יין חוץ לסוכה ולא צריך

דאין לו סוכה מיוחדת, לא יבטל זמן עונה וליל טבילה, ואין לחייבו לאחר שנזדווג עם אשתו שיחזור לסוכתו, אלא ישן בביתו עד עמוד-השחר: ג' **בליל יום-טוב הראשון חובה.** רוצה לומר, דבליל יום-טוב הראשון מחוייב לאכול בסוכה (מ"א) ואפילו אם אינו אוכל אלא כזית, מה שאין כן מליל זה והלאה, אפילו בשבת ויום-טוב דמחוייב לאכול פת, אינו מחוייב לאכול בסוכה אלא אם אוכל יותר מכביצה דהוי אכילת קבע. והטעם דלילה זה חמיר, דגמרינן 'חמשה עשר' 'חמשה עשר' מחג המצות, מה התם רק לילה הראשונה חובה מכאן ואילך רשות, אף הכי נמי לענין סוכה: (כ) כזית. דכיון דגמרינן מחג המצות, (מ"ג) לגמרי גמרינן מיניה, מה התם בכזית דגן אף הכי בכזית דגן: (כא) פת. ולא (מ"ג) מיני תרגומא, דספיקא דאורייתא הוא, וגם לא פת כיסנין אלא פת גמור [שע"ת]: (כב) **יצא ידי חובתו.** דאף-על-גב דכשאר הימים שיעור אכילה חוץ לסוכה בכביצה, אבל ליל ראשון שהוא חובה טפי, (מ"ד) אפילו לא בעי למיכל אלא כזית אסור לאכול חוצה לה, (מ"ה) הלכך יוצא בה נמי ידי סוכה וצריך לכוין לישב בסוכה: על זה: (מ"ו) והיינו כשאין לו יותר, אבל אם יש לו, כוודאי מן הנכון שיאכל יותר מכביצה, לצאת גם דעת (מ"ז) הסוכרים דלצאת ידי מצות עשה בעינן שיאכל שיעור המחייב לאכול בסוכה כל שבעה, דהיינו יותר מכביצה. כתבו האחרונים, דבעינן שלא ישהא באכילתו הכזית יותר מכדי אכילת פרס: (כג) **כל שבעה וכו'.** היינו כחול-המועד, אבל בשבת ויום-טוב צריך לאכול כזית פת אך לא כפי סוכה. ואף דבסימן רצא כתב המגן-אברהם דלסעודת שבת צריך גם-כן כביצה ויותר כדי דליהוי סעודת קבע, התם למצוה בעלמא לכתחלה, וכדיעבד די בכזית [אחרונים]: (כד) **כדין אכילת מצה בפסח.** נסתפקתי, לפי מה שידוע דעת הגר"א דמצוה לאכול מצה כל שבעת ימי-פסח, כפשטיה דקרא "שבעת ימים תאכלו מצות", אלא דמצות עשה הוא רק בערב מה-שאין-כן אחר-כך הוא רק מצוה בעלמא, אפשר דהוא הדין הכא מצוה לכתחלה לאכול פת כל שבעה ימים ולכוין לישב בסוכה: (כה) **ודאי לילה.** דאכילת סוכה בלילה ראשונה הוא דומיא דאכילת מצה בליל-פסח, דכתיב בה "בערב תאכלו מצות", והיינו משתחשך. (מ"ח) ואם בירך בין השמשות ואכל כזית, צריך לחזור ולאכול כזית בלילה ודאי, אבל ברכת 'לישב בסוכה' לא יכרך שנית, דספק ברכות להקל:

שער הציון

(מ"א) לא העתקתי פה מה שכתב הט"ז דכזה שהוא חובה אפילו ירדו גשמים חייב, דהלא אנו רואין שהמחבר לא רצה לקבוע מסמרים בענין זה דהוא פלוגתא דרבוותא, דכמה מגדולי ראשונים סביר דמצטער פטור גם בלילה ראשונה, ולכן לא הזכיר כלל ענין זה, וכן מצדד במאמר-מרדכי דדעת מרן לפטור גם בליל א', ודברי המחבר הוא כפשוטו לעניות דעתי, כמו שכתבנו בפנים: (מ"ג) הר"ן: (מ"ג) הרא"ש והגר"א בכיאוור. והגם דירושלמי מיבעי ליה כזה, אגן נקטינן לחומרא דספיקא דאורייתא היא: (מ"ד) והיינו קודם שקיים מצות אכילה בסוכה, אבל לאחר שקיים, דינו כשאר ימי סוכה שיכול לאכול כביצה חוץ לסוכה [אחרונים]: (מ"ה) מגן-אברהם ושא"א: (מ"ו) פשוט: (מ"ז) ר"ן: (מ"ח) ביכורי-יעקב:

הלכות סוכה סימן תרל"ט

לילה (ב"י בשם א"ח), ויאכל (כו) קודם חצות לילה (מהרי"ו ומהרי"ל). ולא יאכל ביום (כו) מחצות ואילך כדי שיאכל בסוכה לתיאבון (מהרי"ל), דומיא (י) דאכילת מצה: ד' יכל שבעת הימים קורא (י"א) (ולמוד) בתוך הסוכה. (כח) וכשמבין ומדקדק במה שיקרא (וילמוד, יכול ללמוד) חוץ לסוכה כדי שתהא דעתו (כט) מיושבת עליו. המתפלל, (י"ג) (ל) רצה מתפלל בסוכה או חוץ לסוכה: ה' (לא) יירדו (י"ג) [יג] גשמים, (ל"ב) הרי זה נכנס לתוך הבית. מאימתי מותר לפנות, משירדו לתוך הסוכה

מ' מימרא רבא שם
כ"ח בפירוש רש"י, וכן
פירשו שאר פוסקים
נ' משנה שם

באר היטב

שערי תשובה

(י) דאכילת. ע"י סימן תעא, ועמ"א: (י"א) ולמוד. והכל לפי הענין, אם יש לו מנוחה בסוכה לומר בסוכה. וצ"ע אם צריך ספרים הרבה וטורח לו להעלותם לסוכה, ויש להחמיר, מ"א. ובלבוש סימן תרמ סעיף ד' משמע דאין צריך להעלותם לשם, כמו גבי כרים, וכן משמע שם בשו"ע דאין צריך לילך לסוכת חבירו לאכול מהאי טעמא: (י"ג) רצה. אם יש לו מנוחה שם, ואם יש כיהכ"ץ בעירו, הולך לכיהכ"ץ, ב"ח. והבדלה, דוקא בסוכה, ט"ו: (י"ג) גשמים וכו'. כשם שמפנין מפני הגשמים כך מפנין מפני השרב ומיתושים, הג"א. אפילו אין האדם מצטער בכך אלא שהמאכל מתקלקל בכך וה"ה אם העת קור שהמאכלים השמנים נקרשים לפניו, אוכל כל סעודתו בבית, וכ"ש אם מצטער מפני הצינה,

וגם כלילת ירדו קצת גשמים והיינו נהילא דבית מטר, ויש רצו להמתין עם הסעודה עד חצות, ויש שרצו לדחוק עצמם לאכול בסוכה אף שירדו טיפים הרבה מ"מ רצו לעשות כובע ישועה בראשם להציל מן הגשמים, והשיב לא ידעתי איך מלאם לבם לעשות כן להתחכם יותר מחכמינו ז"ל להחמיר בחומות יחידות ממה שנמצא בש"ס ופוסקים ראשונים ואחרונים, אף שבליקוטי מהרי"ל הזכיר קצת מחומרא וזו להמתין עד חצות אך בחשוכות מהרי"ל סימן קפא כתב לא ראינו לדבית נהגים כך כו', והתשובות עיקר כו', וכן עיקר מילתא בטעמא, דאם ימתין עם אכילת כ"ב הגדולים והקטנים אין לך מניעת שמחת י"ט יותר מזה, וכן כל הפוסקים לא הזכירו המתנה זו לענות נפש ביו"ט, וכ"כ המג"א סימן תרמ בפשיטות, ועל הכת שרצו לאכול בסוכה אף שירדו טיפים הרבה, בוודאי לא שפיר עבדי כדאיא כירושלמי בהראי כל הפטור כו' נקרא הדיוט, וכ"כ הגמ"י וכן בש"ע וכן במהרי"ו סימן קצא, כל דרכיה דרכי נועם ואיכא ביטול שמחת יו"ט, וכ"כ בספרי ח"י סימן תעב, ועוד, כיון דבש"ס מרמז וז' לעבר שמחג כוס ושופכו על פניו, ואם יחזור למזוג בע"כ יכעוס עליו יותר כיון שמתסר וצושה נגד רצונו בוודאי נקרא חסיד שוטה והדיוט, אלא העיקר כמבואר בש"ע והסכמת הפוסקים לילה ראשונה יקדש בסוכה ויאכל בזית בסוכה ויבדק לישב בסוכה וכלילה ב' יאכל בביתו ויקדש בביתו, רק סוף האכילה

משנה ברורה

ביאור הלכה

(כו) קודם חצות לילה. דומיא דמצה דבעינן שיאכלנו קודם חצות, כדמוכח בסימן תעז סעיף א. (מט) ובדיעבד אם לא אכל קודם חצות חייב לאכול אחר חצות, דגם במצה דינא הכי, כמה שכתבנו בסימן תעז, (נ) ויוכל לברך לישב בסוכה, (נ"א) ורק שאז דינו כשאר ימי סוכה, שאין לברך לישב בסוכה עד שיאכל יותר מכביצה: **(כז) מחצות ואילך.** האחרונים הסכימו לדינא דאינו אסור כי אם מתחלת שעה רביעית אחר חצות היום, וכמו שפסק המחבר בסימן תעא, עיין שם, וכל פרטי הדינים המבואר שם דברים המונעים לאכול בלילה לתיאבון שייך גם כאן: **ד' (כח) וכשמבין ומדקדק וכו'.** רוצה לומר, דאז טוב לו יותר ללמוד בבית, (נ"ג) שהאוויר יפה לו להרחיב דעתו: **(כט) מיושבת עליו.** והכל לפי הענין, דאם דעתו מיושבת בסוכה, שיש לו מנוחה שם, לומר בסוכה ונלפעמ"ס מצוי שיש קור ומצטער אם ישב שם הרבה לקרות ולעייין בלימודו, הוא פטור. ואם יש לו טורח רב להביא ספרים הרבה ללימודו בסוכה, (נד) אפשר דפטור, (נ"ה) אכן אם יש לו מקום להניחם שם כל החג חייב, דאין זה טורח: **(ל) רצה מתפלל וכו'.** רוצה לומר, דבאיזה מקום שיש לו מנוחה יותר להתפלל בכוונה, שם יתפלל. (נ"ו) ואם היה לו בית הכנסת בעירו, מניח סוכתו והולך לו לבית הכנסת, שכן בשאר ימות השנה גס"כ מניח דירתו והולך לו לבית הכנסת. והבדלה מבדיל בסוכה, (נ"ז) שכן כל השנה מבדיל בביתו: **ה' (לא) ירדו גשמים וכו'.** וכשם (נ"ח) שמפנין מפני הגשמים כך מפנין מפני השרב ויתושים, ואפילו אין האדם מצטער בכך אלא שהמאכל מתקלקל בכך, (נ"ט) והוא הדין אם העת קר שהמאכלים השמנים נקרשים לפניו (ס) יכול לאכול בבית, ואין צריך לחזור עד שיגמור סעודתו אפילו אוכל אחר כך מאכלים שאינם נקרשים, וכמו בסעיף ז' בפניה מפני הגשמים, שאין צריך לחזור עד שיגמור סעודתו אפילו פסקו הגשמים. וכתב בביכורי יעקב, דאם אפשר לתקן בלא טורח גדול שלא יקרשו המאכלים, כגון שיניחם על קערה שמים חמים בתוכה, צריך לתקן ואינו פטור על-ידי כך מסוכה: **(ל"ב) הרי זה וכו'.** ואם מנשב (ס"א) הרוח לתוך הסוכה ועל-ידיה נשורים קיסמים מן הסכך לתוך המאכל, אם הוא איסטניס שאניגא דעתיה, יכול

שער הציון

(מט) שם: (נ) ולא היו כמו לענין מצה דאינו יכול לברך 'על אכילת מצה' לאחר חצות, דהכא לא גריצא משאר יומי: (נ"א) דשמא עבר זמן חובתו של לילה ראשונה: (נ"ב) רש"י: (נ"ג) מגן אברהם, וכעין זה כתב בפרישה, דעכשיו בזמננו שרוב בני-בית אינם בסוכה כל היום כי אם בשעת אכילה, צריך ללמוד אפילו דבר-ענין בסוכה: (נ"ד) עיין במגן אברהם: (נ"ה) חיי-אדם בשם אליה רבה: (נ"ו) ב"ח ומגן אברהם: (נ"ז) ס"ז. ומוה נלמוד ראותו האנשים שרגילין לשמוע כל השנה בבית הכנסת יכולין לשמוע בסוכות גס"כ בבית הכנסת: (נ"ט) פוסקים: (נ"ט) וכל-שכן אם האדם בעצמו מצטער מפני הצינה דמותר לצאת מסוכה: (ס) ומכל מקום בעוד שלא התחיל לאכול מאכלים הנקרשים, כגון שאוכל פת להמוציא יותר מכביצה, צריך לאכול בסוכה דוקא, ולא יצא מהסוכה על סמך המאכלים הנקרשים שיאכל אחר-כך [בכורי יעקב]: (ס"א) גמרא, ומשמע ראם לא הוי אניגא דעתיה אסור, ולא מקרי מצטער כזה במה שצטריך להסיר מן המאכל. ולא אבין הטעם, ואולי תלוי הדבר לפי נשירת הקיסמים, דאם נשירים הרבה ועל-ידיה נופלים על ראשו או לתוך המאכל ומתקלקל המאכל, הוא דמי למשתסר המקפה, ושם בעובדא דרב יוסף לא הוי כל-כך באופן זה ועל-כן לא הותר אלא משום דאניגא דעתיה:

הלכות סוכה סימן תרל"א

רכה באר הגולה

(לג) טיפות שאם יפלו לתוך התבשיל יפסל, אפילו תבשיל (לה) של פול. הגה ואפילו אין תבשיל לפניו (סמ"ג והג"א). ומי שאינו בקי בזה השיעור, ישער אם ירדו כל-כך גשמים לבית אם היה יוצא, יצא מסוכתו גם-כן (א"י והג"א פ' הישן ומרדכי פ"ב מיימוני פ"ו ומהרי"ל). **וכל זה דוקא בשאר ימים או לילות של סוכות, (לה) אבל לילה (יד) הראשונה צריך לאכול כזית בסוכה אף אם גשמים יורדין (טור והר"ן והרא"ש), (לו) ויקדש בסוכה כדי שיאמר זמן על הסוכה (ת"ה סימן צה): ו (לו) *היה אוכל בסוכה וירדו**

שערי תשובה

באר היטב

ב"ח ולבוש, ע"י סימן תרמ ס"ג: (יד) הראשונה. וכליל ב' א"צ לאכול כזית בסוכה אם ירדו גשמים, דבאימאם כקביעא דירחא וא"צ לאכול בסוכה כשמצטער. והרועה להחמיר א"צ לקדש בסוכה, דהא אמר זמן מאתמול, אלא יאכל שם כזית אחר סעודתו, ת"ה, ד"מ, הגמ"נ, מ"א. וט"ז

ביאור הלכה

משנה ברורה

לצאת חוץ לסוכה: (לג) טיפות וכו'. ומכל מקום אם אינם יורדין למקום שיושב שם, צריך לאכול בסוכה בעוד שעדיין אינם יורדים עליו ועל שולחנו, ואפשר דאפילו ברכת 'לישב בסוכה' יכול לברך [בכוריי"עקב, עיין שם שמביא קצת ראייה לזה ממהרי"ל, ונראה דאם הוא איסטניס ומצטער כזה יכול לצאת, ועל-כל-פנים לא יברך]: (לד) של פול. שזה המין (סג) מתקלקל במהרה על-ידי מיעוט מים: (לה) אבל לילה וכו'. דאף שהוא מצטער מחמת הגשם וכל מצטער פטור מסוכה, סבירא ליה להרמ"א כדעת הפוסקים דסוברין רבליה ראשונה אף מצטער חייב, וטעמם, דכיון דגמרינן 'חמשה עשר' 'חמשה עשר' מחג המצות, לגמרי גמרינן, מה התם בכל גווי חייב אף בסוכות כן. ורע, ריש עוד (סג) מגדולי הראשונים דסבירא להו דגזירה שוה זו לאו להכי אתיא, ואין לחלק בין לילה הראשונה לשאר ימים, ועל-כן הכריעו (סד) כמה אחרונים, דאף דמחוייב לאכול בסוכה מחמת ספק, ברכת 'לישב בסוכה' לא יברך, דספק ברכות להקל. (סה) עוד כתבו, דראוי להמתין (סו) עד חצות הלילה פן יעבור (סז) הגשם, דאם יעבור יכנס לסוכה ויברך ברכת 'לישב בסוכה' ויאכל, ויוצא בזה המצות-עשה לכולי עלמא. ויש מאחרונים שכתבו דאין כדאי להמתין כל-כך, דאם ימתין עם אכילת בני-ביתו הגדולים והקטנים, אין לך מניעת שמחת יום-טוב יותר מזה [שע"ת], וכן באליה רכה ופרי-מגדים לא הזכירו שיעור חצות רק כשעה או שתיים, ואם לא פסקו יעשה אז קידוש בסוכה, כמו שכתב הרמ"א: (לו) ויקדש בסוכה כדי שיאמר זמן וכו'. רוצה לומר, דלכאורה היה לו לעשות בהיפוך, שיקדש בבית ויאמר גם-כן שם ברכת 'שהחיינו לזמן' (א) הזה, ויאכל כל סעודתו שם, ורק בסיום הסעודה יכנס לסוכה ויאכל כזית שם; אלא דבזה היה צריך לברך עוד ברכת זמן משום סוכה, ואין נכון להרכות בברכות, לכך טוב יותר שיקדש מתחלה בסוכה, ויהיה קאי ברכת זמן על הסוכה גם-כן [דאפילו אם נימא דפטור אז מסוכה, מכל מקום יוצא בזה, דלא גריע דבר זה מאלו בירך 'שהחיינו' בחול בשעת עשייה בסוכה דיוצא בזה], ויאכל בסוכה כזית ושאר סעודתו יאכל בביתו. ואם פסקו הגשמים, (סמ) אפילו כבר בירך ברכת-המזון על אכילה הקודמת צריך לאכול עוד הפעם (סנ) כשיעור ביצה ומעט יותר בסוכה ולברך 'לישב בסוכה', כדי לצאת דעת הפוסקים דסבירא להו דאינו יוצא כמה שאכל בעת הגשם; (ע) והוא כשעדיין לא שכב, אבל אם כבר שכב אין צריך לקום מן המטה, דאם מצטער חייב כבד יצא באכילתו, ואם מצטער פטור אין צריך לקום מן המטה, כמבואר בסעיף ז. ומה שכתב הרמ"א 'לילה הראשונה', דבליה השניה (עא) מקדש בביתו ויברך זמן על יום-טוב ויאכל סעודתו, ובסוף הסעודה יאכל כזית בסוכה, ולא יברך 'לישב בסוכה' וגם לא יברך 'שהחיינו' על הסוכה ויסמוך בזה על 'שהחיינו' שבירך כליל ראשון. (עב) ולכתחלה (עג) טוב להמתין גם כלילה שניה מעט עד שיפסקו הגשמים. ואם אכל בביתו, ורק כזית בסוף הסעודה בסוכה כאשר כתבנו, ואחר-כך פסקו הגשמים, צריך לכנס לסוכה ולאכול כשיעור, דהיינו יותר מכביצה, ולברך 'לישב בסוכה' [אחרונים]. ועיין לקמן בסימן תרמ סעיף ד מה שכתבנו שם בענין זה: ו (לו) היה אוכל בסוכה. הוא הדין (עד) כשהיו יורדין גשמים כשהיה

שער הציון

(סא) רש"י והרמב"ם בפירוש המשנה וחיורשי ריטב"א ואור זרוע. ואף שראיתי בכל-כיו שפרש בהיפוך, לא העתקתי נגד כל הני רבונות: (סב) רשב"א והראב"ד ותוספות בפרק ג' שאכלו, ועיין בהג"א שכתב שהעיקר הוא כן, וכן ראיתי במאמר-מרדכי שרוב הפוסקים סוברים כוותיהו: (סג) פרי-מגדים ודרך-החיים וצל"ח ובית-מאיר וחי"אדם: (סד) חיי-אדם ובכוריי"עקב, וחיליה מהא דפסק המגן-אברהם בסימן רפט שימתין עד חצות לילה אולי יביאו לו לקידוש: (סו) ויותר מחצות לא ימתין, דומן אכילת סעודה ראשונה הוא לכתחלה גם-כן רק עד חצות, וכנ"ל: (סז) ואם מצטער ברעב או בשניה על-ידי המתנתו [וכפרט כשהומן אצלו אורחים עניים ומסתמא לא אכלו כל היום והם תאבים לאכול ומצטערים] אין לו להמתין, דממה-נפשך, אם מצטער חייב, בוודאי יכול לאכול ויוצא בזה המצות-עשה, ואם מצטער פטור, גם-כן יכול לאכול [בכורי יעקב]. ואפשר עוד דלענין עניים דקיימי, אם יעכבם מלאכול איסורא גמי איכא, דהם אינם מחוייבים לצאת כל הדעות ואיכא חשש ד'בל תאחר', עיין ראש-השנה רף ד: (סח) ואפילו הוא אחר חצות, דכמה פוסקים סבירא להו דאף אחר חצות הוא עדיין זמן אכילה בסוכה: (ט) ואם אוכל רק כשיעור כזית או כביצה אינו יכול לברך 'לישב בסוכה', דלדעת הפוסקים דסבירא להו דמצטער חייב כלילה הראשונה, הרי קיים מתחלה המצות-עשה באכילה ראשונה, ושוב עתה הדין כמו בשאר ימי סוכות דאין לברך 'לישב בסוכה' רק על יותר מכביצה [בכוריי"עקב, וכן פסק בסידור דה"ת, ודלא כח"א]: (ע) אחרונים. ובחי"אדם ראיתי שכתב דראוי להמתין כל הלילה שאם יפסקו הגשמים יאכל בסוכה, ואף-על-גב דאם מצטער ורוצה לישון פטור ממה-נפשך, דאם מצטער חייב הרי כבר קיים המצות-עשה, ואם מצטער פטור הרי גם עתה פטור, מכל מקום אם מתחזק על עצמו שלא לישון ופסקו הגשמים ואוכל בסוכה, מברך ומקיים מצות עשה. וכעין זה ראיתי במעשה-הרב, אך דהג"א אויל לשיטתו דפסק לגמרי כשיטת התוספות דמצטער פטור אף כלילה הראשון, ומה שכתב שם ראסור לישון וכו' היינו באינו מצטער, וצריך עיון: (עא) אליה רכה ודרך-החיים וחי"אדם וכט"ז. ואף דבמגן-אברהם העתיק דמרינא אין צריך כלל כליל שני לאכול בסוכה כשמצטער, דסמכין בו על איך פוסקים דפטרי מצטער אף כליל ראשון וכדברי תרומת-הדרשן, לא ראיתי לסתום כן לדינא: אחר, דהאליה רכה הביא שמהרא"י חזר בו למעשה מזה הפסק, וגם ראיתי בבכוריי"וסף הביא בשם תשובת רבי"ו דסבירא ליה דלילה שניה שוה בענין זה ללילה ראשונה: (עב) דרך-החיים וחי"אדם: (עג) ומי שאין רוצה להחמיר בזה אין לקדקד עליו, דהט"ז הביא בשם תרומת-הדרשן רבלי שני אין צריך להמתין רק עד זמן אכילה, עיין שם: (עד) ריטב"א ור"ן, והובא בחיי-אדם:

(א) מנוקד כך במשנה-ברורה על פי שיטתו לקמן בהלכות חנוכה (סימן תרעו סק"א) שיש לומר 'לזמן'.

(א) [לעיל כו.]. (ב) לעיל כו. [לקמן לג.]. (ג) לעיל כו. (ד) [עיי' חוס' וזחסי פו. ד"ה אחל' ומוספות זכורות כו. ד"ה המולש]. (ה) [פסחים דף כו.]. (ו) [עירובין לא.]. (ז) מולין דף פטו. (ח) [מוספתא דתרומו' פירק א']. (ט) [לקמן דף לג.]. (י) במדבר כט א. (יא) ויקרא ז ה. (ל) שם פסוק ז. (מ) מעילה דף ז ע"ב. (נ) דברים יב ב. (ס) [עיי' מוספות מולין פט. ד"ה והמניא]. (ע) רע"י חס' נדרים טז: ד"ה הא דאמר.

הנהגות הש"ס

(א) רש"י ד"ה שמע מקצת כו' חוקע צבור ויוצא לחן יצא חמ"י התקיעה:

הנהגות וצינונים

[א] בכת"י נוסף מ"ס: [ב] בדפדפי' וכת"י מותר לתקוע יו. ולגיר' זו המודר עצמו אסור לתקוע בו, וכ"ה דעת הכל בו, ולגיר' דידן מותר לתקוע בו. מותר גם המודר עצמו לתקוע בו, (ב"ח ס"י תקפו ד"ה המודר). ועיי' בברכי יוסף (שם אות ז) שפסק שאין כאן מחלוקת הפוסקים: [ג] בכת"י ובדפדפי' נוסף חבירו, וכ"ה ברש"י וברחי"ב: [ד] [פ"י בריא דכתיב ותחליטני ותחייני. ערוך ערך חלם ג] (גליון): [ה] [ג"י הרא"ש רבה] (גליון): [ו] נראה דכוונתו לאפוקי מנין דליתא "סוף תקיעה בלא תחילת תקיעה יצא וממילא" (וכן גורם רבא, דק"ס): [ז] בדפוס קראקא נוסף כאן דבור חל"ם. בריא דכרבת"ב (ישעיה לח, טז) ותחליטני (ותחייני): [ח] חיתב מצ"ה יש לגרסה, וכך היא גירסת ה"חוס' בביריתא שם וכג"י ר"ת שם (באה"מ), וכ"ה בהרא"ש שם ובחוט' הרא"ש כאן:

ליקוטי רש"י

תקע בראשונה. בפשוטה שלפני תרועה (לעיל כו.). פשוטה שלפני תרועה תקע כדרכה [לקמן לג.]. ומשך בשניה בשתיים. לפי שהיה צריך לתקוע כגון שמי תקיעות רצופות אחת לפשוטה לאחרת דמלכיות ואחת לפשוטה לפניו דזכרונות (לעיל שם). תקיעה של אחר תרועה משך כשמים ללכת זה ידי שמים שהיה צריך לעשות זו פשוטה שלאחריה דמלכיות ופשוטה שלפניה דזכרונות. אין בידו א"א אחת. דפסוקי תקיעה אחת לשמים לא מפסקין וליקמן שם. התוקע לתוך הבור וכו' הדות. חל"ם יניחו אלא שהצ"ח חספיה ודעות צננין על הקרקע צאטקריאל צננין [לעיל שם]. צור חספיה דות צננין צמון הקרקע אישקקייאל [עירובין קב: שיען ורשב"ם ב"ב סא.]. שיען עמוקין בקרקע ויש צנן מים מכונסין. חספיה. בקרקע קשה שמחזק מים בלא צנן. צננין. מופרין צור חספיה צננין וכו' חספיה לא חיכפת לן [עירובין ל.]. יש לומר דכי אמרינן מנזח לא ליהנות ניתנו ה"מ לומר שאין קיום המנזח חסוד הנזה אלא מ"מ אי משהני גופיה צהדי דמקיים מנזח הנזה מקרי ומשום הכי אמרינן צ"י הנזר הנזה מן המעין טובל צו בימות הגשמים אלא לא בימות החמה [רי"ן נדרים טו.]. בתותי מיכתת שיעוריה. דכיון דלשפיה קאי כחותי מיכתת שיעוריה (סוכה לג.). שיעורא צענין. בשופר כדי שיאחזו בידו ויראה ללחן וללחן כדלמרינן גרלם השנה (לעיל כו.) לולב מפרש במסכת סוכה (ג:) שיעור הדם וערה שלשה טפחים ולולב ארבעה ועשרות כוכבים כיון דלשפיה קיימא כל העמוד לשרף כשרוף דמי הלכן [חולין פט.]. חל"ם. צריא [פסחים פח: בחבות כו.]. דעמו ללולב [בפסח קיג.].

ראוהו בית דין פרק שלישי ראש השנה כח.

בשופר ש" עו"ה לא יתקע. כלומר צמוד ואם תקע כלומר צסוג יאל דצסוג מעל ונפיק לחולין אכל צמוד אין מעילה ולא נפיק לחולין וכשמחלק צין עולה לשלמים היה יכול לחלק צעולה גופה צין מויד לשוגג אכל השחא מחלק צסוג גופיה:

אמר רב יהודה בשופר ש" ע"ז לא יתקע ואם תקע יצא.

תימה מאי שנא משלמים דלא יאל משום דמנזח ליהנות ניתנו ורצינו חננאל גריס הכא רבא (ו) ומימה דצסוק כסוי הדם (חולין דף פט. ושם) תניא תקע לא יאל וכן קשיא אההיא מהא דלומר רבא צפרק מנזח חלילה (יבמות דף קג: ושם) חללה צסנדל שאינו שלו וצסנדל של ע"ז חלילה כשרה ולא אמרינן מכתת שיעוריה ופרישית כולה צסלהי כסוי הדם ופ' לולב הגזול (סוכה דף לא: דג"ה צאשעה):

המודר הנאה משופר מותר לתקוע בשופר ש" מצוה. צפרק צ' דנדרים (דף טו:) מחלק אצ"י צין הנאת סוכה עלי לאומר שלא אהנה מן הסוכה דיכול לאסור הסוכה עליו שאינה משועבדת לו אכל אין יכול לאסור עצמו על הסוכה שהוא משועבד לה ופרין עליה רבא וכי מנזח ליהנות ניתנו אלא אמר רבא הא דלומר ישיצת סוכה עלי הא דלומר שצעה שלא אשצ צסוכה ולדברי רבא היה משמע דכאן נמי אי אמר הנאת שופר עלי מותר לתקוע צשופר של מנזח דמנזח לאו ליהנות ניתנו אכל אם אמר תקיעת שופר עלי אסור לתקוע צשופר של מנזח אפי' לרבא כמו דלמר גצי סוכה אם לא נחלק משום דגצי סוכה בלא מנזח יש הנאה צשיצה אכל שופר אי לאו מנזח אין הנאה צתקיעה דלית מכון לשיר ועל סוגיא דהתם קשיא דמשמע דוקא כשאמר שצעה שלא אשצ צסוכה הוא דליתו יכול לאסור עצמו על סוכה לפי שהוא משועבד לה אכל אם אמר ישיצת סוכה עלי צשצעה אסור כמו צקונס וא"כ מאי תצ"ח צנדרים מצשצעות דקתני התם הא שניהם חלין צענין אחד ויש לומר דנדרים חלין צכל ענין דשייכי דהיינו האסרת חפץ כדלמרינן צריש מסכת נדרים (דף ג:) דנדרים וחרמים מידי דמיסתק חפצא עליה לאפוקי שצעה דקאסר נפשיה מן חפצא ולכן חלים הנדרים צכל ענין שיאמר חוץ מתיכא דזוכיר הנאה משום דמנזח לאו ליהנות ניתנו ומה שמחלק שם צין אמר ישיצת סוכה עלי לשצעה שלא אשצ לא צא אלא לומר שיש חילוק צין נדר לשצעה לפי שהנדר צכל ענין שיאמר מיסתק חפציו עליה וצשצעה צכל ענין שיאמר קאסר נפשיה מן חפציו (ע"ז): **המודר** הנאה ממעיין. הא דליצטרין לאשמועינן מודר הנאה מחצירו ומשופר וממעין דס"ד למינא דוקא צמודר מחצירו הוא דשרינן:

רבינו חננאל

יצא למימרא דסבר רבה שמע סוף תקיעה בלא תחלת תקיעה או תחלת תקיעה בלא סוף תקיעה יצא. והתנן תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת כ"י. ודחינן כי קאמר רבה בחוקע ועולה שנמצאת התקיעה ששמע אחרי עלותו מן הבור תקיעה שלימה. אי הכי מאי למימרא כו': אמר רב יהודה בשופר של עולה לא יתקע ואם תקע יצא. בשופר של שלמים לא יתקע ואם תקע לא יצא. ותרין לה רבא הכי אחד שופר של שלמים יצא מ"ט מצות לאו ליהנות ניתנו: בשופר של ע"ז לכתחלה לא יתקע ואם תקע יצא בשופר של עיר הנדחת אפי' דיעבר לא יצא. מ"ט כחותי מכתת שיעוריה: אמר רבא המודר הנאה מחבירו חבירו מזה עליו מי חטאת בימות הגשמים אבל לא בימות החמה: שלחו ליה לאבדו דשמואל כפאו ואכל מצה בפסח יצא ופירשה רב אשי כשכפאורו פרסיים ש"מ מצות אינן צריכות כוונה: אמר רבא זאת אומרת התוקע לשיר יצא כגון הא דכתיב הללוהו בחקע שופר שתוקעין להלל וביצא בו אם תקע כסדרן אע"פ שהוא לשיר השומע יצא כי מצות אינן צריכות כוונה. פשיטא מהו דתימא חתם

"שמע מקצת תקיעה בבור ומקצת תקיעה על שפת הבור יצא" מקצת תקיעה קודם שיעלה עמוד השחר ומקצת תקיעה לאחר שיעלה עמוד השחר לא יצא אמר ליה אביי מאי שנא התם דבעינא כולה תקיעה בחיובא וליכא הכא גמי בעינא כולה תקיעה בחיובא וליכא הכי השתא התם לילה לאו זמן חיובא הוא כלל הכא בור מקום חיובא הוא לאותן העומדין בבור למימרא דסבר רבה (ב) שמע סוף תקיעה בלא תחילת תקיעה יצא וממילא תחילת תקיעה בלא סוף תקיעה יצא ת"ש בידו אלא אחת ואמאי תסלק לה בתרתי פסוקי תקיעתא מהדדי לא פסקינן ת"ש התוקע לתוך הבור או לתוך הדות או לתוך הפיטם אם קול שופר שמע יצא ואם קול הברה שמע לא יצא ואמאי ליפוק בתחילת תקיעה מקמי דליערבב קלא דכי קאמר רבה בתוקע ועולה לנפשיה אי הכי מאי למימרא מהו דתימא זמנין דמפיק רישיה ואכתי שופר בבור וקא מיערבב קלא קמ"ל. אמר רב יהודה בשופר של עולה לא יתקע ואם תקע יצא (ז) בשופר של שלמים לא יתקע ואם תקע לא יצא מ"ט עולה בת מעילה היא כיון (ז) דמעל בה נפקא לה לחולין שלמים דלאו בני מעילה נינהו איסורא הוא דרכיב בהו [ולא נפקי לחולין] מתקיף לה רבא אימת מעל לבתר דתקע כי קא תקע באיסורא תקע אלא אמר רבא אחד זה ואחד זה לא יצא הדר אמר "אחד זה ואחד זה יצא" (ז) מצות לאו ליהנות ניתנו אמר רב יהודה (ז) "בשופר של ע"ז לא יתקע ואם תקע יצא" בשופר של עיר הנדחת לא יתקע ואם תקע לא יצא מ"ט עיר הנדחת כחותי מיכתת שיעוריה אמר רבא "המודר הנאה מחבירו" מותר לתקוע לו תקיעה של מצוה 'המודר הנאה משופר מותר לתקוע בו' תקיעה של מצוה ואמר רבא המודר הנאה מחבירו' מזה עליו מי חטאת בימות הגשמים אבל לא בימות החמה 'המודר הנאה ממעין טובל בו טבילה של מצוה בימות הגשמים אבל לא בימות החמה שלחו ליה לאבדו דשמואל כפאו ואכל מצה יצא כפאו מאן אילימא כפאו שד והתניא (ז) עתים חלים' עתים שומה כשהוא חלים הרי הוא כפקח לכל דבריו אמר רב אשי שכפאורו פרסיים אמר רבא (ז) זאת אומרת (ז) התוקע לשיר יצא פשיטא היינו הך מהו דתימא התם אכול מצה אמר רחמנא והא אכל אבל

לחוקע לו ולהיות משום דקסת מודר מחצירו אין דעמו על דצר מנזח כשאין מפרש צהדיא אכל אם פירש צהדיא אסור קמ"ל: **אמר** רבא זאת אומרת התוקע לשיר יצא. דמנזח אינן צריכות כוונה צפ' ערצי פסחים (פסחים דף קיד:) משמע דהוי פלוגתא גצי הצ"ח לפניו מטבל צמורת דקתני צגמי' אכלו דמאי יאל אכלו צשלא ממכיון יאל וצאידן צרייתא תניא ר' יוסי אומר אע"פ שטבל צמורת מנזח להצ"ח לפניו (מנה"ל) חזרת וחרוסת ודייק התם ע"כ לאו משום היכרא הוא מדקתני מנזח אלא משום דמנזח צריכות כוונה והשתא מה שהולך רבא לדקדק מכאן ולא הצ"ח מצרייתא דהתם דקתני צהדיא דהוא למינא היינו צירקות דרבנן אכל מנזח דלורייתא צעי כוונה ומה שמקשה עליו מצרייתות דלקמן ולא פריך מרצי יוסי דהתם דהוא מני לדחויי דלעולם מנזח משום היכרא: אכל

לחוקע לו ולהיות משום דקסת מודר מחצירו אין דעמו על דצר מנזח כשאין מפרש צהדיא אכל אם פירש צהדיא אסור קמ"ל: **אמר** רבא זאת אומרת התוקע לשיר יצא. דמנזח אינן צריכות כוונה צפ' ערצי פסחים (פסחים דף קיד:) משמע דהוי פלוגתא גצי הצ"ח לפניו מטבל צמורת דקתני צגמי' אכלו דמאי יאל אכלו צשלא ממכיון יאל וצאידן צרייתא תניא ר' יוסי אומר אע"פ שטבל

לב א טוש"ע א"ח סי' תקפו סעיף ב: לב ב שם סעיף ג וסי' תקפה סעיף ה: לב ג מ"י פ"ג מהלכות שופר הל' ד טוש"ע א"ח סי' תקל סעיף ו: לב ד טוש"ע א"ח סי' תקפו סעיף ב: לב ה ו מ"י פ"א מהל' שופר הלכה ג: לב ו מ"י שם טוש"ע א"ח סי' תקפו סעיף ג: לב ח ח מ"י שם: לב ט טוש"ע א"ח סי' תקפט סעיף ו טוש"ע י"ד סי' רכא סעיף יב: לב י מ"י שם טוש"ע א"ח סי' תקפי סעיף ה וטוש"ע י"ד סי' רכא סעיף ג:

לב כ טוש"ע י"ד שם: לב ד מ"י פ"ו מהל' חמץ ומלה הלכה ג טוש"ע א"ח סי' חפה סעיף ד: לב ז מ"י שם טוש"ע שם סעיף ה:

גליון הש"ס

גמ' בשופר ש" ש"מרים. עיין וזחסי דף פו ע"א מד"ה אחל' וזכורות דף כו ע"א מד"ה המולש ונדרים דף י ע"א מד"ה אדם מנזח כצעות ומעילה דף יב ע"ב מד"ה חלל: [וכת"י שם מותר לתקוע יו. ע' חוס' צשצעות דף מד [ע"צ] ד"ה ורבי יוסף אומר כשומר שער דמין:]

הלך אלוין לחומרא ובעיני דעה שומע ומשמע
חזירי בכה"י ושבע קול שופר אז קול מגילה אס
ס פטורים יכוילן לתקוע ולבקר ואין מוחין צידן
יאל אח עצמו וכן מיהגים צאשמו לתקוע לנשים
רה"ר ולזה הסכים הרמ"ש ז"ל (פ"ד סי' י) של
ממשה כדי לחנך במצות ובהלל ובעיני אס
למנהגים צאשמו

הלכות קריאת שמע סימן נ"ח

ריא באר הגולה

מקדושה (י) (כח) ואילך, ואם טעה קודם קדושה צריך להתחיל (כט) בראש (הר"י והרא"ש פרק אין עומדין והגהות מיימוני פ"י מהלכות תפלה וטור):

ס דין ברכות לקריאת שמע ואם צריכים כוונה, ובו ה' סעיפים:

א "ברכה שניה (א) 'אהבת עולם' (הגה ויש אומרים 'אהבה רבה' (ב) וכן נוהגין בכל אשכנז). יא אינה פותחת ב'ברוך' מפני שהיא סמוכה לברכת 'יוצר אור'. ואם היא פוטרת ברכת התורה, עיין לעיל סימן מז: ב יקרא קריאת שמע בלא ברכה יצא ידי חובת קריאת שמע, (ג) 'וחזור וקורא' (ד) [ב] הברכות בלא קריאת שמע. *ונראה לי שטוב לחזור ולקרות קריאת שמע (ד) עם הברכות: ג 'סדר הברכות אינו מעכב, *שאם הקדים (ה) שניה לראשונה (ו) יצא ידי חובת ברכות: ד (ז) *יש אומרים שאין מצוות צריכות כוונה

שערי תשובה

[ב] הברכות. עבה"ט. והנהגין עפ"י האר"י ז"ל אומרים אהבת עולם כמ"ש המחבר, רק בשבת י"ל אהבה רבה כמבואר בספר פע"ח. וכתב כש"צ

(ב) הברכות. ואפילו לא קראן כלל יצא ידי חובת קריאת שמע, עיין סימן נח סעיף ו. כתוב בספר הכוונות: ד' זכירות הם והם א' זכירת מתן תורה כמה שנאמר זכור את יום אשר עמדת וגו', ב' זכור את אשר עשה לך עמלק, ג' זכור את אשר עשה ה' למרים וגו', ד' זכירת מצרים. והד' זכירות

באר היטב

(י) ואילך. טעה מאופנים ואילך אין צריך לחזור, אלא מלאל ברוך ואילך דמשם ואילך כתחלת ברכה. טעה באופנים מתחיל מאופנים ואילך, כיון שסיים קדוש סיים הברכה, עמ"א:

משנה ברורה

נעיומות": (כח) ואילך. אם ב"אופנים" טעה צריך להתחיל מ"האופנים", ואם ב"לאל ברוך נעיומות" צריך לחזור לתחלת "לאל ברוך נעיומות". ואף דקיימא לן לקמן בסימן קכו דהשני צריך להתחיל מתחלת הברכה שטעה הראשון, (יא) שאני הכא, דמכיון שענו "קדוש קדוש", משם ואילך כתחלת ברכה דמי: (כט) בראש. שאין חולקין ברכה אחת לשתיים. (יג) וזה דוקא בזמן שהיו נוהגין להוציא בברכת קריאת שמע, אבל כהיום שהמנהג שכל אחד מברך לעצמו ואין שום אחד יוצא בברכת שליח-צבור, אם נשתתק השליח-צבור בברכת "יוצר אור" וכהאי גוונא בכל הברכות [לבד מתפלה], אסור השני העומד תחתיו לחזור ולהתחיל ממקום שכבר אמר מתחלה בעצמו:

א "אהבת עולם". פירוש, תחלת הברכה מתחלת "אהבת עולם", (ב) אבל כל נוסח הברכה וחתימתה היא כמו שאנו אומרים בברכת "אהבה רבה", אף לדעה זו: (ב) וכן נוהגין. היינו בבוקר, אבל בערב נוהגין לומר "אהבת עולם". והטעם שנהגו לומר בבוקר "אהבה רבה", משום דכתיב "חדשים לבקרים רבה אמונתך". וכל זה לכתחלה, (ג) אבל בדיעבד אף אם אמר כל הנוסח של "אהבת עולם" בבוקר, יצא ידי חובתו: ב (ג) וחזור וקורא וכו'.

רוצה לומר, (ג) אף-על-גב דאינו מעכבות לקריאת שמע ויוצא ידי חובת קריאת שמע, כי לא נתקנו דוקא על קריאת שמע, שאין מברך "אשר קדשנו במצוותיו וציונו": (ד) עם הברכות. (ד) כדי לעמוד בתפלה מתוך דברית-תורה, (ה) וקריאת שמע זו נחשבת כקורא בתורה: ג (ה) שניה לראשונה. והוא הדין (ו) אם אמר ברכת "אמת ויציב" קודם קריאת שמע, או שאלו הברכות אמר אחר קריאת שמע, (ז) או אפילו אחר התפלה: (ז) יצא. בדיעבד. ואם בירך ברכה אחת ושניה לא בירך כלל, יוצא מיהא ידי חובתו בההיא שבירך. ועיין בביאור הלכה: ד (ז) יש אומרים. דע דלפי המתבאר מן הפוסקים, שני כוונות יש למצוה: אחת, כוונת הלב למצוה עצמה, ושנית, כוונה לצאת בה, דהיינו שיכוין לקיים בזה כאשר צוה ה', כמו שכתב הב"ח בסימן ח. וכוונת המצוה שנוכח בזה הסעיף אין תלוי כלל בכוונת הלב למצוה עצמה, שיכוין בלבו למה שהוא מוציא מפיו ואל יהרהר בלבו לדבר אחר, כגון בקריאת שמע ותפלה וברכת-המזון וקידוש וכדומה, דזה לכולי עלמא לכתחלה מצוה שיכוין בלבו, ובדיעבד אם לא כיון יצא, לבד מפסוק ראשון של קריאת שמע וברכת אבות של תפלה, כמו שמבואר לקמן; רק שמחולקים בענין אם חייב לכיון קודם שמתחיל המצוה לצאת בעשיית אותה המצוה. ולמצוה מן המוכרח כולי עלמא מודים דצריך כוונה, כדאיתא בנדרים: רבי אליעזר בן צדוק אומר: עשה דברים לשם פועלם, ונאמר "ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה", וכמו שכתב הגר"א

שער הציון

(יא) לבוש ומגן-אברהם: (יג) חיי-אדם: (ב) ב"ח ופרישה: (ג) פשוט: (ג) הגר"א ופריימג'דים: (ד) הגר"א בשם הירושלמי: (ה) לבוש: (ו) פרישה ופרי-מגדים: (ז) מגן-אברהם בסימן נט סעיף-קטן א וברכות י"ב ע"א:

1 בעל הלכה גדולה
הוא"ש בפרק ב' דראש
השנה

*ויש אומרים (ח) שצריכות כוונה (ט) *לצאת בעשיית אותה מצוה, (ס) [נ] (י) *וכן הלכה:

שערי תשובה

באר היטב

אלו יכוין, כשיאמר וכו' בחרת יכוין במעמד הר סיני שאז בחר בנו מכל עם וקרבנו לקבל תורתו, לשמך הגדול יכוין מעשה עמלק, כי אין השם מלא עד שימחה שם עמלק, להורות לך יכוין שהפה והלשון נבראו כדי מלא עד שימחה שם עמלק, יכוין בפרשת ציצית בפסוק אני ה' אלהיכם אשר זכור את אשר הקצפת את ה' אלהיך וגו' ויכוין זה באמרו 'באהבה' לאפוקי באותו פעם שלא היה באהבה ע"ש. וקודם ק"ש יכוין לקיים מ"ע של ק"ש. מי שהיה מברך ברכות ק"ש ומצא עצמו כהאל הגדול ונתתפך לו אי קאי בשם קדשך הגדול כטחנו שבאהבת עולם או בהגבור והגורא קדוש הוא שבברכת יוצר אור, חזר לברכה ראשונה, פרי הארץ חלק א"ח סימן ג, אבל בתשובת גית יורדים חלק א"ח כלל א סימן יא פסק שאינו חזר לברכה ראשונה ופסק ברכות להקל, ומהיות טוב יחזור לראש ברכה שניה ע"ש, וכ"פ היראהרץ ע"ש וע"ל סימן ס: (ג) וכן הלכה. ודוקא במצוה דאורייתא אבל מצוה דרבנן א"צ כוונה, רדב"ז מ"א:

משנה ברורה

ביאור הלכה

על הא דאיתא בסימן ח, עיין שם: (ח) שצריכות כוונה. ואם לא כיון לצאת ידי חובתו בעשיית המצוה לא יצא מן התורה, וצריך לחזור ולעשותה. ואפילו אם ספק לו אם כיון, אם הוא מצוה דאורייתא, ספיקא לחומרא, כן כתב הפרי מגדים בסימן תקפט, עיין שם. ונראה לי דלא יברך אז על המצוה, דבלאו הכי יש כמה דעות בענין הברכה אפילו אם ודאי לא כיון בראשונה: (ט) לצאת. לפיכך התקע להתלמד, או המברך ברכת המזון עם קטנים לחנכם במצוות והוא היה גם-כן חייב בברכת המזון, ושכח אז להתכוין לצאת בה גם-כן עבור עצמו, וכן כהאי גוונא בכל המצוות שעשאו לשום איזה ענין, לא יצא ידי חובתו. ועיין בט"ז בסימן תפט שמוכח מדבריו דהמברך עם קטנים הנ"ל לא יצא אפילו למאן דאמר מצוות אין צריכות כוונה, רהוי כמכוין בפירוש שלא לצאת (ס) ואם כוונתו בעשיית המצוה לשום איזה ענין וגם לצאת בה ידי המצוה, יצא: (י) וכן הלכה. כתב המגן אברהם בשם הרדב"ז, דזה דוקא במצוה דאורייתא, אבל במצוה דרבנן אין צריך כוונה. ולפי זה, כל הברכות שהם גם-כן דרבנן, לכד מברכת המזון, אם לא כיון בהם לצאת יצא בדיעבד. אך מכמה מקומות בשולחן ערוך משמע שהוא חולק על זה, וכן מביאור הגר"א בסימן תפט משמע גם-כן שאין לחלק בין מצוה דאורייתא למצוה דרבנן. ודע, דכתב המגן אברהם לקמן בסימן תפט סעיף קטן ח, דאף דהשולחן ערוך פסק להלכה דמצוות צריכות כוונה, ואם-כן היכא שלא כיון בפעם ראשונה צריך לחזור ולעשות המצוה, אף-על-פי-כן לא יברך

קבלתי בשם מהר"ם וילנא ו"ל שכוונת הכפורים י"ל אהבה רבה, ודברים של טעם הם למביני מרע כו' וע"ש שכתב שבכ"ז מהר"ם מצאתי שצ"ל ליראה ולא אהבה את שמך ע"ש: [ג] וכן הלכה. עבה"ט. וכ"כ הפרי"ח סימן תפט ועיין בברכי-ההודות ולהלל שמו ולא לדבר לשון הרע, ובוזה זכור מעשה מרים, וזכור את אשר הקצפת את ה' אלהיך וגו' ויכוין זה באמרו 'באהבה' הוצאתי אתכם מארץ מצרים, עכ"ל. וכתב המ"א שצריך ג"כ לכיון זכור את אשר הקצפת את ה' אלהיך וגו' ויכוין זה באמרו 'באהבה' לאפוקי באותו פעם שלא היה באהבה ע"ש. וקודם ק"ש יכוין לקיים מ"ע של ק"ש. מי שהיה מברך ברכות ק"ש ומצא עצמו כהאל הגדול ונתתפך לו אי קאי בשם קדשך הגדול כטחנו שבאהבת עולם או בהגבור והגורא קדוש הוא שבברכת יוצר אור, חזר לברכה ראשונה, פרי הארץ חלק א"ח סימן ג, אבל בתשובת גית יורדים חלק א"ח כלל א סימן יא פסק שאינו חזר לברכה ראשונה ופסק ברכות להקל, ומהיות טוב יחזור לראש ברכה שניה ע"ש, וכ"פ היראהרץ ע"ש וע"ל סימן ס: (ג) וכן הלכה. ודוקא במצוה דאורייתא אבל מצוה דרבנן א"צ כוונה, רדב"ז מ"א:

ולא התכוון בהשמיעה לצאת בה ידי חובת המצוה (ב"י רי"ג ורי"ט). והוא הדין בכל מצוות התלויות באמירה כגון קריאת שמע וברכת המזון. ויש אומרים דבדבר שאין בו אלא אמירה לכלול עמא צריכה כוונה, בית יוסף סימן תקפט. והני מילי שמכוין לפעולה זו שהוא עושה רק שאין מכוין לצאת בזה ידי המצוה, כגון בענין תקיעות שתוקע לשיר או להתלמד וכדומה כשאר המצוות, אבל אם הוא מתעסק בעלמא וממילא עלה המצוה בידו, כגון שנופח כשופר ועלה תקיעה בידו וכהאי גוונא כשאר המצוות, לכלול עמא לא יצא, רמב"ן במלחמות בראש-השנה ושיטה מקובצת ברכות י"ג עמוד א, וכהאי גוונא מוכח מתלמידי רבינו יונה במה שכתב בענין קורא להגיה, עיין שם. ודע עוד, דדוקא אם הוא יודע שהוא חייב עדיין במצוה זו שהוא עושה, אבל אם הוא סבור שהוא פטור ממנה, כגון שנטל לולב ביום א' דסוכות וקסבר שהוא ערב סוכות או שקסבר שלולב זה פסול הוא, לכלול עמא לא יצא, וראיה ממה שכתוב בסימן תעה סעיף ד, דאם היה סבור שהוא חול או שאין זו מזה לא יצא ידי חובתו, והרי במדי דאכילה שאין מתכוין כמתכוין דמי, כמו שכתב המגן אברהם שם, ואף-על-פי-כן לא יצא. ואין לומר דאף-על-פי-כן יש לדחות, דשם הוא לפי מאי דפסקין בעלמא מצוות צריכות כוונה, ורק בעניני אכילה מחמת ההנאה שנהנה לא נוכל לבטל עשייתו כאלו לא עשה ותחשב הדבר כאלו מתכוין, ועל-כן אמרין דאם לא ידע שהיום פסח לא נוכל לומר עליו כאלו התכוון, מה שאין כן אם נאמר דמצוות אין צריכות כוונה בשום פעם גם בכהאי גוונא יצא, דזה אינו, דהלא בר"ן בראש-השנה מביא ראיה לדין זה, דאי לאו הכי למה ליה לאבוה דשמואל למינקט כפאוהו פרסיים, לאשמעינן יותר רבותא דאפילו בחד מהני גוונא יצא, ואם-כן עדיין תקשי לפי מה דאמר רבא שם זאת אומרת וכו' דקסבר מצוות אין צריכות כוונה, אלא ודאי דאפילו אין צריכות כוונה, בכהאי גוונא לא יצא. וצריך עיון גדול על הרב בעל הלבוש שם דמסיק שם טעם לדין זה דמצוות צריכות כוונה. ובמתכוין בפירוש שלא לצאת, לכלול עמא לא יצא, בית יוסף בסימן תקפט:

* ויש אומרים שצריכות כוונה. פירוש, מן התורה, כן כתב הרשב"ם להדיא בפסחים דף קיד ע"ב ד"ה אף-על-גב, וכן משמע פשטיה דסוגיא בראש-השנה דף כח ע"ב בגמרא אבל זכרון תרועה כתיב וכו', משמע דפולגותיהו בדאורייתא, וכן כתב הלבוש ושאר אחרונים, דלא כהפרי מגדים שמסתפק בזה. ודע דכל זה הוא בשאר המצוות, אבל מצוה התלוי באכילה, כגון כזית מצה בפסח והוא הדין אכילת כזית בסוכה בלילה ראשונה, דעת השולחן ערוך לקמן בסימן תעה סעיף ד דיצא בדיעבד אפילו אם לא כיון, והב"ח מחמיר שם גם בזה, עיין שם. ועיין בב"ח ובפרי מגדים בסימן ח ובסימן תרכה דמשמע מדבריהם דמצות ציצית וסוכה הכותה בהם לעיכובא כמו בשאר המצוות, ולפי זה אם קראוהו לתורה ולקח טלית או טלית הקהל לעלות לבימה, שאז זמנו בהול ומסתמא אינו מכוין אז בלבישתו לקיים המצוה-עשה של ציצית, ממילא עובר בזה על המצוה-עשה, אם לא בשמכוין לשם מצוה ואז יוכל לברך גם-כן; והעולם אינם נוהגין בזה, ואולי שטעמם דכיון שאין רוצה ללוש אז את הטלית, ואינו לובשו אלא מפני כבוד התורה לשעה קלה, אין זה לבישה המחייבתו בציצית, דומיא דמי שלובש להראות לקונה מדתו שפטור אז מציצית. ועצה היעוצה, לעשות כמו שכתב השערי אפרים, הבאתי את דבריו לעיל בסימן יד סעיף ג בביאור הלכה, עיין שם: * לצאת. עיין במשנה ברורה בסעיף קטן ט במה שכתב דהמברך עם הקטנים לא יצא ידי חובתו. ואף-על-פי-כן נראה לי דאם לא אכל כדי שביעה, דאז חיוב ברכת המזון שלו הוא מדרבנן, אפשר דיש לסמוך בדיעבד על דעת הרדב"ז, שכמה מהאחרונים הסכימו לדבריו דבמצוה דרבנן אין צריך כוונה לצאת ואין צריך לחזור ולברך. ואף דהט"ז כתב דזה הוי כמכוין שלא לצאת, והביא לזה ראיה מדברי הרא"ש, תמוה, דהרא"ש והרי"ף לשיטתייהו דסבירא להו בעלמא מצוות צריכות כוונה, כמו שכתב הרא"ש בראש-השנה, אבל למאן דסבירא ליה מצוות אין צריכות כוונה, אימא הכי נמי דיצא כמו תוקע להתלמד, ובלאו הכי ראייתו צריך עיון גדול כמו שהקשו עליו היד אפרים והאליה רבה, עיין שם. ולכתחלה, מי שיש עליו חיוב ברכת המזון ורוצה לברך עם קטנים לחנכם, יתנהג באחת משתיים, או שיכוין לצאת בזה גם-כן עבור עצמו ויצא כזה, כמו שכתבנו במשנה ברורה בשם האליה רבה, או שיכוין בפירוש שלא לצאת ויברך אחר-כך עבור עצמו: * וכן הלכה. עיין במשנה ברורה במה שכתב: וכן מביאור הגר"א וכו', עיין שם בסעיף ד בשולחן ערוך בביאור הגר"א שדוחק את עצמו להעמיד הדין בשולחן ערוך אליבא דמאן דאמר מצוות אין צריכות כוונה, ובאמת השולחן ערוך בעצמו פסק

שער הציון

(ב) אליה רבה בסימן תקפט:

דף כז ע"א

בגדר מצות אכילת כזית ראשון
בליל ט"ו

א"ר יוחנן משום ר"ש בין יהוצדק נאמר כאן
ט"ו ונאמר ט"ו בחג המצות מה להלן לילה
הראשון חובה וכו'.

הרא"ש בפ"ב דסוכה (סימן ט"ו) וכ"ה
בתוס' סוכה (כו, א ד"ה תשבו
כעין תדורו) הביא איבעיא מהירושלמי
בפירוקין ה"ז אי יוצא יד"ח לילה הראשון
בסוכה במיני תרגימא. ובביאור ספיקת
הירושלמי אמר מרן הגר"ח ז"ל לבנו הגר"מ
זצ"ל, דאפשר דהאיבעיא הוא אי ילפינן בדין
ט"ו ט"ו, גם את הדין של לחם עוני [למעט
מצה עשירה].

אולם הגר"מ ז"ל ביאר ספיקת הירושלמי,
דאולי האיבעיא הוא מצד שבמיני
תרגימא מעורב דבר אחר ביחד עם הה'
מינים, ויש לדון ע"ז מצד דאיתי אכילת
רשות ומבטלת אכילת חובה, כדאמרי'
בפסחים דף קטו ע"א דאם אוכל כזית מצה
דאורייתא ודבר אחר כגון מרור דרבנן, דאיתי
אכילת רשות ומבטל את אכילת המצה
שהיא מדאורייתא, וה"נ ליתי האכילת רשות
ויבטל את האכילת מצוה ולא יצא יד"ח
במיני תרגימא.

והשיב לו מרן הגר"ח דדין רשות מבטל
חובה הנאמר באכילה הוא היכא
דעיקר המצוה הוא רק מצות אכילה כמצה
ומרור, אבל מצות אכילה בסוכה בלילה
הראשון דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות, אינה
חלות שם מצות אכילה כמו אכילת מצה
בליל פסח, אלא דעיקר חיוב המצוה היא

ובגמ' מבואר דאע"פ דתנן (כה ע"א)
דאוכלין ושותין עראי חוץ לסוכה, אם
בא להחמיר על עצמו מחמיר ולית בה
משום יוהרא.

הרמב"ם פ"ו מהל' סוכה ה"ו כ' אוכלין
ושותין וישנים בסוכה כל שבעה
וכו' ומותר לשתות מים ולאכול פירות חוץ
לסוכה, ומי שיחמיר על עצמו ולא ישתה חוץ
לסוכה אפילו מים ה"ז משובח, וכ' הרמ"מ
דמקורו הוא מהגמ' הנ"ל. שמעתי מהגאון
רי"ד סאלאווייזיק זצ"ל בשם אביו רבינו
הרב זללה"ה, דפשיטא דגם בפירות ובמים
איכא קיום מצות סוכה מדכתב הר"מ דהר"ז
משובח. והדבר ברור כן שהרי גם בנכנס
ויושב בה מברך (ר"מ פ"ו מסוכה הי"ב),
וכניסה וישיבה אינה מהדברים הצריכים
סוכה, אלא דכל שנכנס וישב בה מעשה דירה
הוא ומקיים מצות בסוכות תשבו כעין תדורו
ומברך, ואכילת עראי לא גרע.

(קונטרס הביאורים סוכה סי' יז)

הגר"מ הלוי שליט"א אמר שאביו מרן
הגר"ז ז"ל היה אומר בביאור ד'
הרמב"ם הנ"ל, דאין כוונתו שאם אחד שותה
מחוץ לסוכה הרי הוא מבטל את המ"ע של
סוכה, ולכן אם הוא שותה בסוכה הרי"ז
משובח, אלא הכוונה שעל מה שהוא שותה
"הרי זה משובח" כי יש לו קיום מצוה,
דבכל שאר המצוות שבתורה, אם יש חיוב
אז יש קיום מצוה, אולם כאן חידש הרמב"ם
שאפילו שאין חיוב, מ"מ יש קיום מצוה⁴.
(עובדות והנהגות לבית בריסק)

4. ועי' בברכת אברהם כאן שהאריך לבאר בדברי מרן ז"ל.

הגזה"כ דלילה הראשון, דקיום הישיבה בסוכה הוא ע"י אכילת כזית, אבל החפצא של המצוה וקיומה היא הישיבה בסוכה, וע"כ בעיא כוונה, דהקיום אינו קיום של אכילה, וכן הורה א"ז רבינו הגדול זצ"ל הלכה למעשה.

(אגרות הגרי"ד הלוי הל' סוכה פ"ו ה"ה)

להשלמת הענין הנ"ל ראינו לנכון להביא כאן מה שנדפס בשם הגרבי"ד זצ"ל מקמניץ (בסי

תולדותיו) בענין זה:

איתא בשו"ע או"ח הלכות סוכה סימן תרל"ט סעיף ג: "אכילה בסוכה בליל יום טוב ראשון חובה, אפילו אכל כזית פת יצא ידי חובתו" (דילפינן ט"ו ט"ו מחג המצות מה התם לילה ראשונה חובה ה"נ חובה).

וחקר רבנו הגרבי"ד זצ"ל בעיקר הילפותא, אם למדין כמו במצה, דהתם הוא המצה עצמה חפצא דמצוה, וכן גם בסוכה בליל ראשון, האכילה גופא דהיינו הכזית פת שאוכל, הוי גדר חפצא דמצוה, או שרק הסוכה הויא חפצא של מצוה, ולמדין דחייב וקיום המצוה דישיבת סוכה בליל ראשון הוא ע"י אכילה בסוכה, אבל לא שתהא האכילה עצמה גדר חפצא של מצוה כמו סוכה גופה.

ונפקא מינה לענין אם שייך במצות סוכה דין של "מצוה הבאה בעבירה", כגון אם אכל בליל ראשון של סוכות כזית פת גזול, דההלכה של "מצוה הבאה בעבירה" נאמרה רק אם החפץ הוא המצוה, כמו לולב וסוכה, אבל לא אם החפץ אינו המצוה עצמה אלא שעל ידו מתקיימת המצוה, כגון בתוקע בשופר הגזול דכתב הרמב"ם בהלכות שופר פ"א ה"ג דיצא משום שאין השופר גופא עצם המצוה, דעצם המצוה הוא שמיעת קול שופר, והשופר הוא רק מכשיר דמצוה. מעתה אי

קיום ישיבת הסוכה, וילפינן מגז"ש דט"ו ט"ו דמצות ישיבת סוכה מתקיימת על ידי אכילת כזית דגן, ומאחר דהוא מצות ישיבה ולא מצות אכילה, ליכא דין דאכילת רשות מבטל אכילת חובה.

וע"פ יסוד דבריו אלו אמר הגר"מ זצ"ל שהיה מורה ובא מרן הגר"ח ז"ל, דבאכילת כזית בסוכה בלילה הראשון של חג הסוכות בעינן כונה לצאת, דאף דבאכילת כזית מצה פסק הרמב"ם בה' חו"מ פ"ו ה"ג דכפאווה ואכל מצה יצא וכ"נ להל' בשו"ע (תעה, ד), הנה התם הר"ן (בר"ה ז, ב - בדפי הרי"ף) ביאר בטעמו של הרמב"ם דיצא לפי שנהגה והוי כמתעסק בחלבים ועריות דאמרי' שכן נהנה, וכל זה לא שייך אלא במצות אכילת מצה שיסוד דינה וקיומה הוא מצוה של אכילה, וע"כ אינה צריכה כונה כי הוא מעשה שיש בו הנאה, משא"כ אכילת כזית בסוכה אף דילפי' לה מט"ו ט"ו מחג המצות, מ"מ חלות המצוה היא ישיבה בסוכה ולא קיום של אכילה, ולפיכך בעינן בה כונה, ככל המצוות שצריכות כונה.

(הררי קדם סוכות סי' קיד)

שמעתי מאמו"ר שליט"א [הגר"מ זצ"ל] בשם א"ז רבינו הגדול זצ"ל, דאע"פ דכפאו ואכל מצה יצא משום דאכילה לא בעיא כוונה (ר"ה דף כח), מ"מ אכילת כזית בלילה הראשון בסוכה בעיא כוונה, והיינו משום דשאני קיום אכילת כזית מצה מקיום אכילת כזית בסוכה, דבמצה עצם החיוב והקיום הוא האכילה עצמה, ומעשה האכילה הוא מעשה המצוה וקיומה, משא"כ בסוכה קיום המצוה הוא הישיבה בסוכה ולא האכילה, והאכילה הוא רק היכי תמצא דע"י תצויר ותתקיים ישיבה בסוכה, דכן הוא

וגם באמת קשה איך הותר לו לבזות את המזוה כדי שלא יראה כמוסיף על המזוה, הרי מ"מ הוא עובר על איסור ביזוי מזוה. אבל להתו' דהאיסור להכניס זה כלי מאכל הוא מתשבו כעין תדורו, מיושב מאד

שהכנסת כלי מאכל מוכיח שנגמרה מלות הישיבה בסוכה, וזה מעשה הפוסל את הסוכה, וגם אין בזה סתירה לתשבו כעין תדורו שהרי גמר לאכול ואינו יושב זה עוד זיוס השביעי.

סימן קיד

במצות אכילת כזית ראשון בליל ט"ו

של כל התורה כולה שהוא כזית, ולא בשיעור של ישיבה שהוא תלוי באכילת קצב.

א
שיעורו כזית או בביצה

והנה צטור (סי' תרל"ט) נתקשה בזה מדוע בליל יו"ט ראשון השיעור הוא כזית, ולא שיעור של אכילת קצב, וכתב שם "ומיהו משאכל זה כזית דגן ילא, אף על גב דשיעור אכילה בלא סוכה הוא כביצה שאני ליל ראשון שהוא חובה טפי, ואפילו לא צעי למיכל אלא כזית אסור לאוכלו חובה לה, הלכך יולא זו נמי ידי חובת סוכה", והביאו המ"א להלכה בסי' תרל"ט סק"ט, והיינו דס"ל להטור דמילפותא דט"ו ט"ו ילפינן דבליל ראשון גם כזית חייב בסוכה.

כתב הרמב"ם בפ"ו מהל' סוכה הל' ז', "אכילה בלילי יו"ט הראשון בסוכה חובה, אפילו אכל כזית פת ילא ידי חובתו, מכאן ואילך רשות". מתבאר מדבריו דקגי בכזית למלות ליל יו"ט ראשון, אולם הר"ן (יב, ז - זרי"ף) והריטב"א (כו, ז) שו"ט בזה והביאו שיטות ראשונים, דס"ל שחייב לאכול בלילה הראשון יותר מכביצה כדי שיעור אכילת קצב כדאיתא בגמ' (כו, ז) וצרמב"ם (פ"ו הל' ו), ועיי"ש בטעם מחלוקתם.

והנראה בשורש פלוגתתם, שהוא אם החיוב של לילה הראשון הוא חיוב של ישיבה בסוכה כחלק ממלות בסוכות תשבו שבעת ימים, אלא שזוה חלוק לילה הראשון משאר ימים, דאף ששאר ימים האכילה היא רשות בלילה הראשון היא חובה, וזהו שיטת הר"ן והריטב"א ודעימייהו, ולשיטה זו לריך לאכול שיעור אכילת קצב שזהו שיעור של מעשה אכילה שיש בו קיום של ישיבה בסוכה בכל חג הסוכות.

אך להרמב"ם המזוה של לילי יו"ט הראשון היא מזוה נפרדת שאינה חלק ממלות בסוכות תשבו שבעת ימים, אלא זהו ילפותא מיוחדת מט"ו ט"ו מחג המלות דיש חיוב אכילה בסוכה בליל יו"ט ראשון, ולכן שיעור אכילה זו תלוי בשיעורי אכילה

אבל הרמב"ם כתב בפ"ו הל' ו' "ואסור לאכול סעודה חוץ לסוכה כל שבעה", ומשמע מהרמב"ם דגם בליל יו"ט ראשון אין איסור אלא לאכול סעודה, והיינו יותר מכביצה כדי אכילת קצב, אבל כזית מותר לאכול חוץ לסוכה. ולכאורה ל"ע הא הרמב"ם מודה להטור דציו"ט ראשון השיעור הוא כזית, וא"כ למה לא מחלק הרמב"ם בין ליל יו"ט ראשון לשאר הימים, דבליל יו"ט ראשון אסור לאכול אפילו כזית חוץ לסוכה, ולא רק סעודה אסור.

אכן להמבואר ל"ק כלל, דלהרמב"ם הא דבליל יו"ט ראשון מלותו בכזית, הוא משום דמלות האכילה לא שייכא כלל להמזוה דבסוכות תשבו, אלא הוא

והשיב לו מרן הגר"ח דדין רשות מצטל חוצה הנאמר באכילה הוי היכא דעיקר המלוא הוי מלואת אכילה כמלה ומרור, אבל חוצת לילה הראשונה דילפינן ט"ו ט"ו מחג המלות, הוי דין ישיבה שכלילה ראשונה חייב לקיים מלואת ישיבת סוכה ע"י אכילת כזית דגן, ומאחר דהוא מלואת ישיבה ולא מלואת אכילה, ליכא דין דאכילת רשות מצטל אכילת חוצה.

וע"פ יסוד דבריו אלו אמר הגר"מ ז"ל שהיה מורה וזא מרן הגר"ח ז"ל, דכזית סוכה כלילה הראשון של חג הסכות צעין כונה ללאת, דאף דאכילת כזית מלה פסק הרמב"ם בה' חו"מ פ"ו הל"ג דכפאווה ואכל מלה ילא וכ"כ להל' בשו"ע (תעה, ד), הנה החס הר"ן (בר"ה ז, ב - בדפי הר"י"ף) ביאר בטעמו של הרמב"ם דילא לפי שנהנה והוי כמתעסק בחלצים ועריות דאמרי' שכן נהנה, וכל זה לא שייך אלא במלואת אכילת מלה שישוד דינה וקיומה הוא מלוא של אכילה, וע"כ אינה לריכה כונה כי הוא מעשה ישיב צו הנאה, ומשא"כ אכילת כזית בסוכה אף דילפי' לה מט"ו ט"ו מחג המלות, מ"מ חלות המלוא היא ישיבה בסוכה ולא קיום של אכילה, ולפיכך צעין זה כונה, ככל המלות שריכות כונה.

והנה דברי מרן הגר"ח ז"ל הם כמש"נ בדעת שאר הראשונים (באות א'), דעיקר המלוא היא מלואת ישיבה בסוכה. אך בפשוטו היה נראה דזהו עיקר האיבעיא בירושלמי דהנה ז"ל הירושלמי שם, "חבריא צעו אי מה להלן שיכנס למלוא כשהוא תאב אף סוכה כן, ר' זירא צעי אי מה להלן עד שיאכל כזית דגן מלה, אף כאן עד שיאכל כזית דגן בסוכה", ופי' הרא"ש "ואיבעיא ליה אי יולא צמיני תרגימא", וז"צ צביאור הספיקות דהירושלמי.

ונראה דשתי הספיקות תלויים זה בזה, דאם עיקר המלוא היא מלואת אכילה כמו במלה, א"כ צעין שיאכל כשהוא תאב כמו במלה, וכמו כן צעין דוקא שיאכל כזית דגן בלא תערוצת של דבר אחר

חיוב אכילה צפ"ע בסוכה, א"כ אין מדין זה מקור לחיוב נפרד של ישיבה בסוכה כליל ט"ו גם בכזית, ולכן דין הישיבה בסוכה והאיסור אכילה מחוץ לסוכה הוא ככל הימים בסעודת קצב בלצד, ומותר לאכול כזית מחוץ לסוכה ככל הימים.

אולם שיטת הטור לעומת זה דהחיוב של ט"ו ט"ו הוא גילוי על מלואת תשבו בסוכות, דכלילה הראשון הוא חוצה ושיעורו כזית, וע"כ לשיטתו אסור לאכול גם כזית פת מחוץ לסוכה דזהו שיעור ישיבה כלילה הראשון. [ועיין באחרונים ומייתי להו השעה"ל (תרלט, מד) דלאחר שאכל כזית בסוכה, שוב אינו אסור אלא ביותר מכזילה כשאר ימים, דכל דין זה הוא עד הקיום של כזית ראשון].

ופשוט דזזה תלוי פלוגתת הראשונים אם יש פטור של מטער כלילה הראשון, דזהו תלוי אם זהו חיוב של ישיבה וכוהג זה הפטור דתשבו כעין תדורו, או דזהו חיוב צפ"ע וצחיוב זה לא איתמר הפטור של מטער, וע"כ הוא חייב בכל גווי.

ב

ביאור האיבעיות בירושלמי בכזית ראשון

והנה הרא"ש צפ"צ דסוכה (סימן ט"ו) וכ"ה בתו' סוכה (כז, א - ד"ה תשבו כעין תדורו) הביא איבעיא מהירושלמי אי יולא יד"ח לילה הראשון בסוכה צמיני תרגימא. וצביאור ספיקת הירושלמי הליע מרן הגר"ח ז"ל לזכו הגר"מ ז"ל, דאפשר דהאיבעיא הוא אי ילפינן דדין ט"ו ט"ו, גם את הדין של לחס עוני [למעט מלה עשירה].

אולם הגר"מ ז"ל ביאר דספיקת הירושלמי, דאולי האיבעיא הוא מלד שצמיני תרגימא מעורב ד"א ביחד עם הה' מיניס, ויש לדון ע"ז מלד דאחי אכילת רשות ומצטלת אכילת חוצה.

כשהוא תלמוד, וכן לא צעיק כזית דגן, דאין אכילת הכזית ההפלא של המלוא ופני גם במיני תרגומא, וזוה גופא נסתפקו בירושלמי.

ופה דוקא. אך לעומת זה אם עיקר המלוא היא מלוא ישיבה בסוכה, וליפיק מט"ו ט"ז ישיבה זו תתקיים ע"י מעשה אכילה, אי"כ לא צעיק שיכנס לסוכה

סימן קטו

ברין מצטער בלילה הראשון

והשיב לו הגר"מ ז"ל ש"מ חייבים כי צלילה הראשון כו"ע סברי דמלצער חייב כזית ראשון דכזית ראשון הוא חובה, ומאן דפטור אין זה מטעם דמלצער פטור, אלא משום דסבר דסוכה בשעת ירידת גשמים שאינה עומדת לשום ישיבה, ליכא עליה שם סוכה כלל וחסר זה שם דירה, וממילא אינו מקיים שום מלוא ע"י הישיבה בה, וממילא אי אפשר לקיים בה מלוא כזית ראשון, וכ"כ צביהגר"א (תרל"ט, ה) בטעמא דהך שיטות "דכשירידים גשמים אין שם סוכה עליו".

כתב הרמ"א בס' תרל"ט סעיף ה' דדין ירדו גשמים, "וכל זה דווקא בשאר ימים או לילות של סוכות, אבל לילה הראשונה לריך לאכול כזית בסוכה אף אם גשמים יורדין". ובמ"צ שם (ס"ק ל"ה) כתב, "ודע דיש עוד מגדולי הראשונים [ריטב"א וראב"ד וכן דעת הגר"א] דס"ל דגזירה שזה זו לאו להכי אחיא, ואין לחלק בין לילה הראשונה לשאר ימים".

ומעשה הגר"מ ז"ל שפ"א צליל ראשון של סוכות ירדו גשמים והיה מלצער בישיבת סוכה, ועשה כהנהגה ובמבואר בגמ"א (ס' תרל"ט ס"ה) ה"ל , וקידש ואכל כזית ראשון בסוכה כדי ללאת ידי השיטות שמלצער חייב בסוכה צלילה הראשון, ועלה לביתו לגמור סעודתו, ונשאר נייער עד שיפסקו הגשמים. וכשפסק הגשם העיר את בניו (הקטנים) כדי לאכול כזית בסוכה, בכדי ללאת ידי חובת השיטות הסבורות שמלצער צלילה ראשון פטור מן הסוכה, ובישיבתם הראשונה כשהיו מלצעים לא קיימו עדיין המלוא.

ועיין לעיל (ס' ק"א הערה א') שהוכחנו יסוד זה ממה שאמרו על ירידת גשמים שהם סימן קללה בחג, "משל למה הדבר דומה לעבד שצא למזוג כוס לרבו ושפר לו קיתון על פניו" משמע דע"י הירידת גשמים אי"א עוד לקיים עוד מלוא סוכה, כי פקע שם סוכה מינה, ולכן רק הפטור של ירידת גשמים נשנה במשנה ואילו הפטור של מלצער הוא מ"מרא בגמ'.

מעתה נמלא שצשעת ירידת הגשמים חסרה לו אך ההיכי חיוני לקיים המלוא, אבל עתה שפסקו הגשמים ושפיר יש שם סוכה על הסוכה, ואפשר לשבת בה, הדבר פשוט דלכר"ע אין פטור מלצער משום זה שמלצער צרידחו לסוכה, והוא חייב לירד לסוכה דצלילה הראשון לכר"ע כזית ראשון חובה, אף אם מלצער בשעת ירידתו לסוכה.

ומען לו אז רבינו ז"ל דלכאורה ממנ"פ פטור, דאי מלצער חייב בסוכה כבר קיימו המלוא באכילת כזית בראשונה, ואי מלצער פטור הנה גם עתה מלצער הוא בשינה כמבואר בשו"ע שם בסעיף ז', שפסקו הגשמים אינו חייב לירד לסוכה אם כבר שבת לישון [וכטענה זו פסק המ"צ (תרל"ט, לו)].